

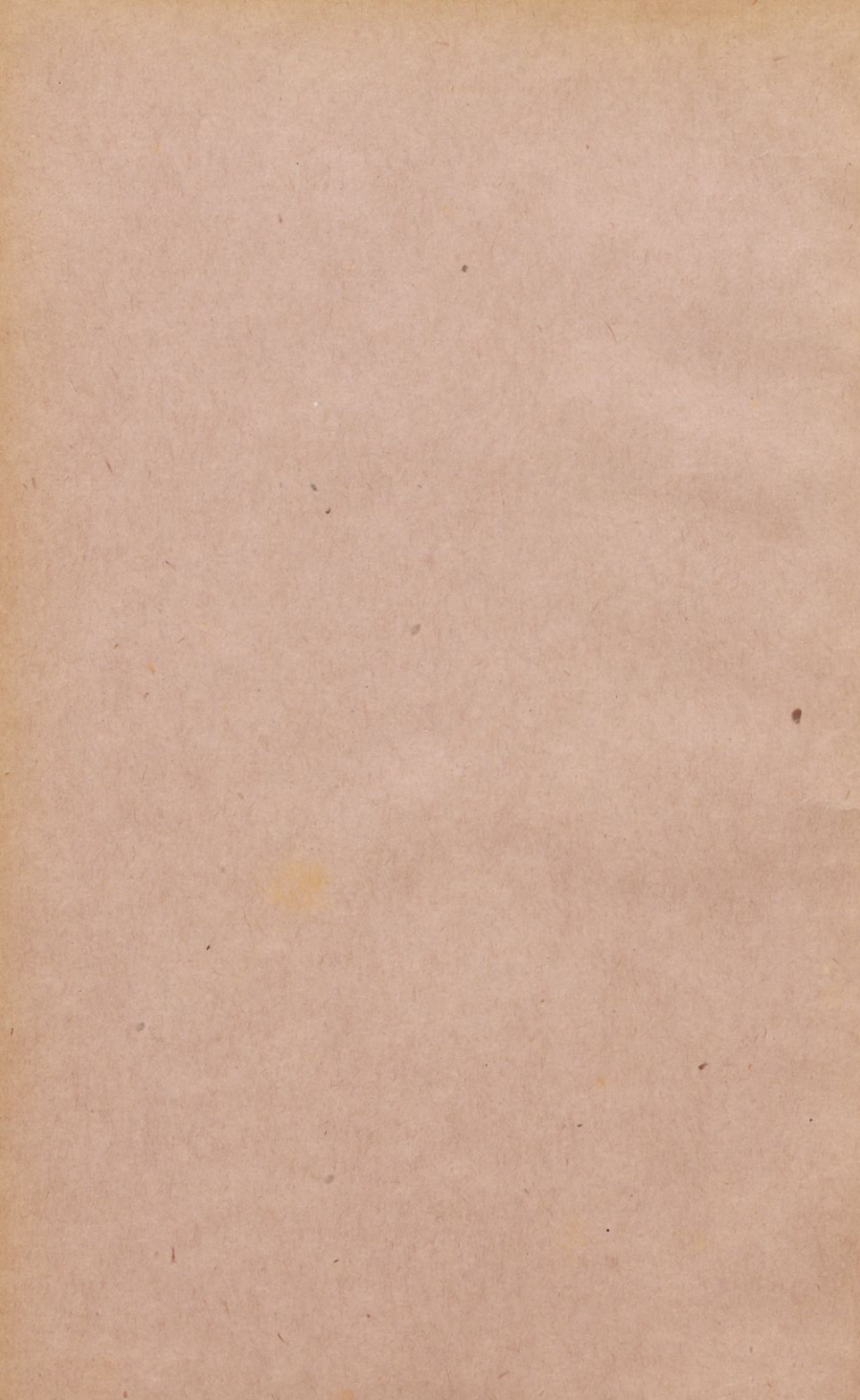
НАУЧНАЯ И УНИВЕРСИТЕТСКАЯ КНИЖНИЦА

36 591

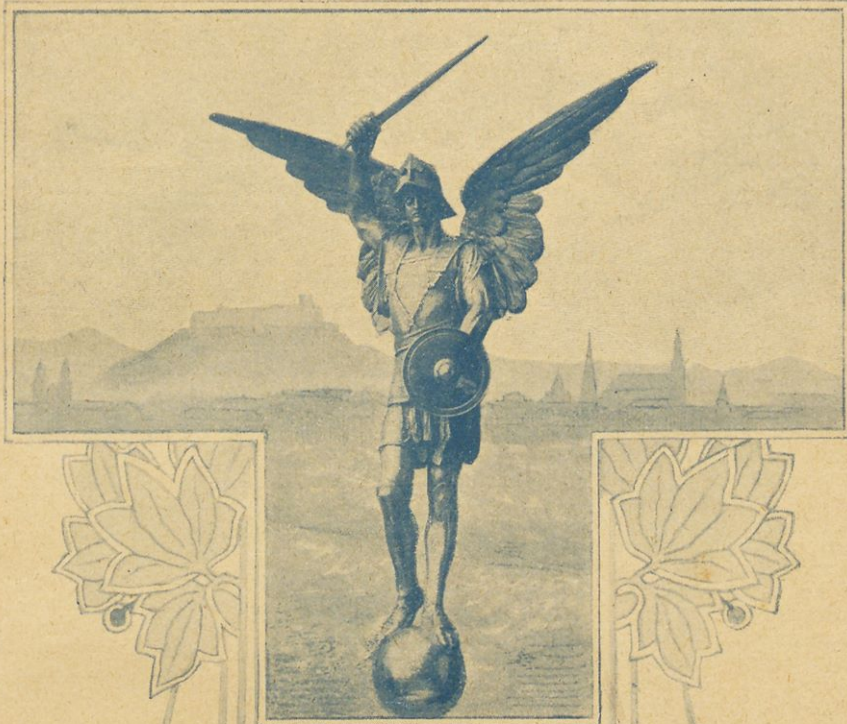
/3-4

COBISS 0

36591, VII, D, e.

ad 36591, VII, D, e

KNJIŽNICA

slovenske krščansko-socialne zveze

8. snopič

3. del. in 4. zv.

POČETEK

I. leto

protialkoholnega gibanja na Slovenskem.

Sestavil

JANEZ KALAN.

V Ljubljani, 1902.

Založila slovenska krščansko-socialna zveza.
Tisek Katol. Tiskarne“.

VESTNIK

SLOV. KRŠČ.-SOCIALNE ZVEZE.

Štev. 2.

V LJUBLJANI, DECEMBRA 1902.

Leto I.

Naročnikom „Knjižnice“ naznanje! — Pričujoči osmi snopič je zadnji za leto 1902. Z novim letom začnemo drugi letnik; vsak mesec izide po 1 snopič, skupaj za celo leto 1903. torej 12 snopičev à 30 h; celoletna naročnina za l. 1903 znaša torej 3 K 60 h. Najprej pride na vrsto **„Obrotni zakon“**, za njim pa začnemo priobčevati zopet novo veliko socialno delo iz peresa našega socialista dr. J. Ev Kreka: **Narodna ekonomija**, ki bo gotovo vzbudila veliko zanimanje in pridobila „Knjižnici“ novih naročnikov. — Zadnjemu snopiču smo pridejali poštno nakaznico vsem tistim naročnikom, ki naročnine na „Knjižnico“ za l 1902. še niso poravnali. Naj storé to prav kmalu! — Tudi je še precej takih, ki so prejeli vse snopiče „Socializma“, pa niso nobene naročnine, ali pa le deloma poslali. Naj nam ne zamerijo, če jih bomo pismeno na to opozorili. „Zveza“ nikakor ni v stanju, svojih obveznosti v tiskarni poravnati, ako naročniki ne storé svoje dolžnosti!

Bratska društva, pristopite k „Zvezi!“ — Sedaj je čas občnih zborov. Med prvimi točkami na vsporedu vsakega občnega zbora mora biti tudi točka: **Sklepanje o pristopu k „Zvezi“**. Te dni se razpošilja na vsa društva poziv s posebno „pristopno izjavo“, katero naj podpišejo prav vsi odborniki, ker je „Zvezi“ na tem ležeče, da pozna imena odborikov svojih društev. Ako je kako društvo že naznanilo svoj pristop, naj vkljub temu „pristopno izjavo“ še enkrat podpiše in „Zvezi“ vrne. Za trdno pričakujemo, da vsa vabljená društva pristopijo. Ako bi kako društvo slučajno ne prejelo poziva, naj to nemudoma po dopisnici naznani „Zvezi“ pod naslovom: **L. Smolnikar, stolni vikar v Ljubljani.**

Naš drugi letni shod. Že na prvem shodu se je izražala želja, naj bi se drugi letni shod „Zveze“ vršil v Mariboru. V kratkem se bo to končno

določilo. Vendar že danes opozarjamo naša društva, naj že sedaj mislijo na to, da bodo na drugem letnem shodu častno zastopana. Pametno bi bilo, da dotični, ki menijo iti na shod, začnó že sedaj varčevati v ta namen. Morda bi se utegnili prirediti kaka društvena veselica, katere dohodki bi se naložili v ta namen, da bi se pozneje porabili za častno udeležbo pri shodu. Vsekako naj se dosti zgodaj na to misli.

Letno poročilo o poslovanju društva. Na shodu nepolitiških društev je bilo lani sklenjeno, da morajo vsa društva, ki so v „Zvezi“, vsaj do konca sušca poslati letno poročilo o svojem poslovanju po obrazcu, ki ga jim „Zveza“ o pravem času dopošlje. Te dni se razpošilja ta obrazec; prav lepo prosimo vsa društva, da ga po pridejanem navodilu točno izpolnijo in prav kmalu vrnejo!

K „Zvezi“ so nadalje pristopila društva:

12. Slovensko katoliško delavsko društvo v Kropi.
13. Kmetijsko bralno društvo Bočna pri Gornjem Gradu.
14. Slovensko katoliško izobraževalno društvo v Žužemberku.
15. K. s. izobraževalno društvo v Preski.
16. Delavsko podporno strokovno društvo v Preski.
17. K. s. izobraževalno društvo v Šmartnu pri Kranju.
18. K. s. izobraževalno društvo na Robu.
19. Kat. izobraževalno društvo na Ustji.

„Zvezini“ sveti imajo v teku meseca januarja svoje seje. Pomožni odbor za Štajersko je bil sklican na dan 15. januarja. Pričakujemo, da se to v kratkem zgodi tudi za Primorsko in Koroško.

Zopet nekaj novih k. s. izobraževalnih društev! In sicer: na Viču pri Ljubljani, na Robu nad Ribnico, Predvorom, na Dobravi pri Ljub-

KNJIŽNICA

„slovenske
krščansko-socialne zveze“.

III. zvezek:

Početek protialkoholnega gibanja
na Slovenskem.

V Ljubljani, 1902.

Tisk Katoliške Tiskarne.

POČETEK

protialkoholnega gibanja
na Slovenskem.

Poročilo o I. slovenskem protialkoholnem shodu z namečkom.

Sestavil

J. KALAN.

V Ljubljani, 1902.

Tisk Katoliške Tiskarne.

030008802

Uvod.

Že na shodu nepolitičnih društev se je večkrat omenjalo pijančevanje in so razni govorniki poudarjali, da društva nimajo pospeševati, marveč morajo zatirati pijančevanje. Prav posebno je to storil predsednik shoda, dr. Krek sam, ki je zborovalce tudi opozoril na protialkoholni shod in jih vabil nanj.

Po pravici! Saj ni mogoče govoriti o rešitvi socialnega vprašanja in o izobrazbi našega ljudstva, ako iznemar puščamo alkoholno vprašanje. Saj pijančevanje je eden glavnih, če ne prvi vzrok socialne mizerije, revščine in z njo združenega izseljevanja, pa tudi neizobraznosti, surovosti in zločinov med našim ljudstvom.

V deželi imamo dva močna in nevarna sovražnika, izmed vseh največja, tako da se jima noben tretji ne more na stran postaviti; to sta liberalizem in pijančevanje. Ta dva sta kriva večinoma vsega zla, materialnega kakor moralnega. Proti prvemu bijemo že boj z vsemi silami leta in leta; v tem boju izrabljamo vse svoje moči, ves čas in denar in še dobro ime povrh. Prav takó in potrebno! Toda če se na eno plat takó žrtvujemo, storimo kaj tudi na drugo plat! To tembolj, ker sta si ta dva naša sovražnika med seboj najboljša zaveznika, ki si roko držita in se med seboj podpirata. Kako, tega menda ni treba šele razlagati. Ali ni pred vsem gostilna kraj, kjer se podira to, kar se v cerkvi zida, kjer se zabavlja veri in duhovščini, kjer se kujejo naklepi in delajo načrti za boj proti cerkvi?! Če bomo torej pijančevanje omejili, bomo tudi liberalizmu tla izpodbili.

Drugod po svetu se boj proti pijančevanju že davno bije z veliko silo in lepimi vspehi. Pri nas se dosedaj še ni storilo kaj izdatnega. Da bi se ta boj insceniral, zato se je sklical 17. septembra t. l. l. slovenski protialkoholni shod v Ljubljani.

Ako pravimo protialkoholni, s tem nikakor nečemo reči, da napovedujemo boj alkoholu sploh, ampak le njega nezmer-

nemu uživanju, njega zlorabi, kakor smo že opetovano poudarjali. — In če se tudi v govorih, v tej knjižici objavljenih, večkrat omenja popolna zdržnost, naj vendar to nikogar ne moti in ne odbija! V vojski je treba raznih vrst vojakov: nekateri podirajo sovražnike s kanoni, drugi s puško, z mečem in bajonetom. V naših vrstah je prostor za vsakega, kdor ima le količkaj dobre volje, v tem oziru trpečemu ljudstvu pomagati.

Naš shod je vzbudil precej prahu po deželi. Jelo se je vsaj govoriti o stvari, če tudi ne vselej v ugodnem zmislu. Dasi je bilo slišati nebroj pomislekov in ugovorov, vendar se je marsikdo jel zanimati za to velevažno zadevo, na katero prej ni dosti mislil.

Da bi to zanimanje ne ponehalo, marveč le raslo, zato je odbor krščansko-socialne zveze izrekel željo, da se poročilo o shodu zbere v knjižici in tako ohrani. Morda bo vendar nekoliko služilo našim izobraževalnim društvom, da se bo v njih o tem kedaj kaka beseda govorila, in da se bo začela doslej vse premajhna pozornost vsaj nekoliko obračati temu preperečemu vprašanju.

Shod.

Dné 17. septembra ob devetih dopoldne se je zbrala v „Katoliškem domu“ v Ljubljani mala družba sovražnikov pijančevanja. Bilo jih je nekaj nad 50. To je sicer že nekaj, vendar z ozirom na važnost vprašanja, s katerim se je imel shod baviti, mnogo premalo. No, pa bodimo za prvič zadovoljni! Iz malega raste veliko. Bili so večinoma duhovniki, med drugimi pa nekaj dijakov, kar nas je posebno veselilo.

Shod otvori krščansko-socialne zveze odbornik g. J. Kalan:

„V imenu krščansko-socialne zveze otvarjam prvi slovenski protialkoholni shod. Malo nas je, a smo ljudi! Ljudi, ki orožja, katerega danes jemljemo v roke, ne mislimo odložiti, dokler bo sovražnik gibal!

Skromen je naš shod. Toda z ozirom na stvar, ki nas je združila, velikega, lahko rečem, epohalnega pomena za bodočnost našega naroda. V kratkem času se ne bo poznalo naše delo, toda v teku let bodo zazoreli narodu našemu bogati sadovi drevesa, ki je danes vsajamo.

Pa če bi tudi pijančevanja ne omejili, vsaj zabranjevali in ubranili bomo, da se ne bo dalje in huje razširjalo. Kam pa sicer pridemo?! Samo ob sebi ne bo nikdar nehalo in se ne bo nikdar ustavilo, marveč le vedno dalje in globlje v narodu prodiralo. Če ne bomo nikdar začeli, ustavljati se temu toku, se ne bo nikdar na bolje obrnilo ampak le vedno hujše postajalo. Kje je meja?! — Če ne začnemo boja danes, morali ga bodo čez 10, čez 20 let. Morali, če ne bodo hoteli, da se ljudstvo ugonobi. Pa koliko bo med tem zamujenega, koliko izgubljenega, koliko težje, kaj doseči! Če že torej moramo začeti boj, začnimo ga takoj, začnimo ga danes!

Težko je delo, ki smo se ga lotili. Ne samo na sebi je težko, ljudi odvaditi strasti, kateri so se udali, težka je naša naloga tudi zato, ker nas nekateri kar nočejo umeti; temu se zdi naš napor nepotreben, onemu brezvspešen. Prvi ugovor ni vreden odgovora. Da pa naš trud ne bo zastoj, to nam pričajo veseli vspehi tega gibanja drugod po svetu. Upanje, da bo tudi pri nas tako, nam daje pogum.

Shod današnji je nekako improviziran. Vloge niso razdeljene. Vsak bo govoril, kar mu je ravno na srcu. To odtod, ker nismo bili doslej nič organizirani. Poslej, ko se bomo vsaj poznali med seboj, bomo lahko stvar bolje uredili in kaj boljšega napravili.

Ako bodete čuli danes nazore in nasvete, za katere se ne morete vsi uneti — mislim zlasti na popolno abstinenco — naj to ne moti edinosti, ki nam je potrebna v tem boju! Potov, po katerih se pride do istega smotra, je več. Vsi se lahko združimo v tem plemenitem delu.

Dobrodošli, vsi častiti in predragi gospodje, pred vsem pa vi, ki ste na ljubo dobri stvari prišli daljno pot iz obmejnih dežela slovenskih! Bog vam poplačaj to požrtvovalnost! Zanesite ogenj navdušenja za našo vojsko po vseh slovenskih pokrajinah!

Idimo na delo! Bog z nami in sreča junaška!“

Pismo je pozdravil shod početnik antialkoholnega gibanja na slovenskem Štajerskem, mariborski frančiškanski župnik P. Kalist Heric. V pozdravnem pismu med drugim jako lepo pravi: Trdno sem prepričan, da je ta shod enako imeniten in velevažen za časni in večni blagor slovenskega ljudstva, kakor evharistični, ki se je vršil nedavno v slovečem svetišču Marijinem na Trsatu. Vojska zoper alkoholizem in vedno intenzivnejše češčenje najsvetejšega Zakramenta, — to mora biti geslo apostolskega svečenika v 20. stoletju. Kardinala Manninga, velikega apostola zmernosti, je na smrtni postelji tolažila zavest, da se je v svojem življenju tako hrabro in stanovitno bojeval zoper enega izmed najhujših sovražnikov vsakega vspešnega dušnega pastirovanja, zoper alkoholizem. Daj mili Bog, da bi našel blagi pokojni kardinal mnogo posnemalcev!

Toplo je pozdravil shod s pismom tudi deželni odbornik g. vodja P o v š e. Dovoljujem si — pravi med drugim — navajati,

da sem v budgetnem odseku interpeliral ministra, kedaj da hoče zopet predložiti zakonski načrt proti pijančevanju, o katerem je državni zbor že v plenumu razpravljaj in zakon skoro dognal. Sebičneži pa, ki imajo velike žganjarije, so umeli doseči, da se je § 15. vrnil odseku narodno-gospodarskemu, v katerem sem takrat tudi sodeloval, nazaj; — žal, da je med tem nastala kriza v parlamentu, tako da še do sedaj nimamo toliko koristnega zakona.

Za predsednika shodu je bil izvoljen g. prof. dr. Janežič, za podpredsednika gosp. župnik Jurij Trunk s Koroškega; tajnika sta bila g. J. Štrukelj, učitelj na Robu, in medicinec g. Anton Rasbergar.

Po nekaterih uvodnih besedah g. predsednika so se pričeli govori, ki jih — nekoliko okrajšane — prinašamo na naslednjih straneh.

Žrtve alkohola.

Govoril J. Krajnc.

Doktor Gull, zasebni zdravnik angleške kraljice Viktorije, pravi: „Smelo trdim, da umrje vsak dan veliko število ljudi, ki jih je zastrupil alkohol, ne da bi to le slutili.“ Njemu se pridružuje kardinal Manning rekoč: „Alkoholizem ali pijančevanje ima svojo žetev v prezgodnjem umiranju, v najrazličniših boleznih, v vseh mogočih hododelstvih, v vseh stopnjah blaznosti, v neskončni bedi in brezštevilih grehih, ki si jih ne moremo niti misliti.“ Slično govori sto in sto zdravnikov, državnikov, socioogov, učiteljev in duhovnikov.

Ako je stvar taka, potem je vredno in tudi potrebno pogledati in premotriti, kako vpliva alkohol na človeka, na njegovo telo in njegovega duha.

Prav pregledno nam kažejo to natančni podatki statističnega urada na Švicarskem. Ker se v Švici v primeri s številom prebivalcev popije na leto približno ista množina alkohola kot v Avstriji — za Avstrijo nimamo takó natančnih podatkov, — tedaj so tudi posledice na Avstrijskem približno iste kot v Švici. Pogledajmo si, kaj dela alkohol na Švicarskem.

Od 100 umorov, ubojev ter nasilstev s smrtnimi posledicami zakrivi jih alkohol 63.

Od 100 nenravnih dejanj ima jih na vesti alkohol 77.

Od 100 požigov prouzroči jih alkohol 57.

Od 100 postopačev in beračev jih je 79 obsojenih, ker jih je zapeljal alkohol.

Od 100 slučajev, kjer je izginil iz hiše in družine mir, jih je 54 pripisati alkoholu.

Med 100 blaznimi zblaznelo jih je vsled uživanja alkohola 30.

Med 100 slaboumnimi in bedastimi otroki je najmaj 50-tim kriv alkohol njih nesreče.

Med 100 samomorilci vzame si jih svoje življenje 15, (na Ruskem celo 40) vsled zlorabe alkohola.

In vsak deveti mrlič umre vsled alkohola.

Prokletstvo, ki ga prouzroča alkohol na našem narodu, se ne dá s številkami niti označiti, ker se za mnogo bolezni, nesreč in hudobij, kojim je alkohol oče, niti ne vé.

Navadno ugovarjajo: saj je le zelo majhen del naroda, ki je udan pijančevanju. Nikdo pa ne more utajiti natanko dokazanega in že mnogokrat preskušenege dejstva, da more alkohol postati tudi „zmernim, treznim“ pivcem vir propadanja in da je to tudi tisti rak, ki nam razjeda in uničuje naše narodno življenje. Nepretrgano uživanje alkohola v malo večjih količinah nareja človeka lenega in topega, navaja ga na postopanje, na dolgo postajanje v gostilnah in pri mizah, obloženih z jedili in pijačami, oslablja živce, zmanjšuje preudarnost, posurovlja srce, vzbuja čutnost in nagnjenje k vsemu hudemu, nareja človeka bolj sprejemljivega za bolezni, posebno za nalezljive; zato trdi angleški minister Gladstone po vsej pravici: „Alkohol zahteva več žrtev, kot kuga, lakota in vojska skupaj.“

Koliko je takšnih nesrečnežev, ki se sicer s takozvanim „treznim“ uživanjem alkohola ne pokončajo popolnoma, a ne morejo v svojih najboljših moških letih več zadostiti svojemu poklicu ter tudi ne izvrševati dolžnosti svojega stanu, ki ležejo prerano k večnemu počitku! V zavarovalnicah za življenje so preračunali, da od 100 abstinentov umrje v nekem določenem času 70, od 100 pivcev pa jih umrje v istem času okoli 99. Vsled tega dovoljujejo te zavarovalnice na Angleškem, v Švici in nekaterih drugih deželah svojim abstinentnim ali zdržnim članom za 10 do 15 odstotkov znižane premije.

Premnogo talentiranih, v vsakem oziru zmožnih in nadejnih mož se dandanes uniči in ugonobi s pitjem. Koliko je šlo takih mož že pri nas pod grudo ali pa so se izgubili in potopili v vinu, pivu ali pa celo v žganju, o katerih se je potem pisalo: „Slovenec nima sreče.“ Prav za prav pa bi morali govoriti in pisati v največ slučajih: „Slovenec nima pameti, je lahko-mišljen, Slovenec se ne zna brzdati, Slovenec je pijanec . . .“

Sploh je alkohol eden najhujših uničevalcev človeškega rodu, in ako še ni doseglo njegovo razdirajoče delovanje večjih uspehov, se imamo v prvi vrsti zahvaliti ženskemu spolu, ki se do novejšje dobe z alkoholom še ni dosti pečal; vsled tega je ostal vendar eden roditeljev brez posledic alkohola in tudi otroci so se rodili še precej zdravi; tudi je bilo še mnogo moških, ki jih alkohol ni okužil. Če vprašaj starejše ljudi o pivskih razmerah v njihovi mladosti, ti vsak potrdi, da se nekdaj ni toliko

in tako splošno pilo ko dandanes. Zato se je rodil dozdej še vedno kolikor toliko zdrav in krepak naraščaj.

Kake pa so razmere dandanes? Vino, pivo, sadni mošt ali pa celo žganje, vse to je postalo v mnogih krajih vsakdanja potreščina kakor kruh. In dr. Delbrück trdi po vsej pravici: „Pivo žuga postati ena najhujših šib nastopajočega stoletja.“ Baš vsled njegove dozdevne nedolžnosti in neškodljivosti ga vsprejemajo skoro povsod z največjo brezskrbnostjo in lahkomiselnostjo; lepo ponižno se vtihotapi v gospodarstvo, tu se udomači in prične, sicer počasi pa dosledno svoje razdirajoče delovanje.

Kako silovito narašča povsod od leta do leta pijančevanje! Leta 1881. je bilo v Avstriji 91.000 gostiln, l. 1887 pa že 115.000, torej v 6 letih 24.000 več! Število žganjarij pa je naraslo v isti dobi od 16.130 na 34.250 (!) Z žganjepitjem vred narašča zlasti pivopitje. Od l. 1881—1898 se je pivopitje v Avstriji podvojilo, na Češkem celo potrojilo. — Za alkoholne pijače se izda v Avstriji na leto 1500,000.000 K, v Nemčiji 2500,000.000 mark in v Angliji 3000,000.000 mark. Seveda v tem niso všteti davki za hiralnice, norišnice, bolnice, sirotišnice, jetnišnice in druge take zavode, ki jih polnijo zvečine pijanci in pijancev otroci. Iz tega je razvidna potreba gibanja proti pijančevanju. Če bo šlo po tem potu naprej, bo rod človeški vedno bolj oslabel, narod slovenski čedalje bolj hiral in — izumiral.

Čas je, zadnji čas, da stopimo že skoro alkoholizmu in vsled njega nastali degeneraciji ter njenemu daljnemu razširjanju nasproti! Ni je važniše naloge za človeka, kateremu je ljudski blagor na srcu! Kaj koristi kultura, omika, blagostanje, če hirata telo in duh, če nastopajo našo dedščino oslabljeni, izprijeni potomci! Ne trenutka ne smemo več odlašati, z vsemi sredstvi se moramo ustaviti pretečemu zlu!

Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi;
A delo in trud nam nebó blagoslovi!

Boj zoper pijančevanje — krščansko in prepotrebno delo.

Govoril Jurij Trunk.

Ako igra nevednost pri vseh naporih za izboljšanje socialnih razmer važno, ovirajočo vlogo, tedaj je ta vloga še večje sile pri boju zoper pijančevanje ali zoper alkoholizem, posebno ker se z nevednostjo družijo cela tropa raznih predsodkov, ki so pri mnogih močnejši od resnice. Marsikoga posili smeh, ako sliši o strašni (!) zahtevi, naj bi se dalo opojnim pijačam slovo. Drugega stresa na vseh udih, če misli na dejstvo, da bi bilo reba piti vodo, ki je bojda tako mokra. Tretji ima odpor zoper opojne pijače za posebnost, šport ali celo budalost ljudi, katere menda luna trka. Še drugi je nekako hudo dirnjen, ker je sam velik prijatelj kozarca, katerega odsloviti bi bilo za njega toliko, kakor iz žive kože rezati jermene.

Ali kakor gine jutranja megla pred toplim jesenskim solncem, tako morajo izginiti tudi vsi predsodki in vsi ugovori proti alkoholizmu, če ga spoznamo v oni obliki, v kateri prizadeva v današnjih dneh na vseh koncih in krajih toliko gorja.

Komur predsodki ali podla strast uživanja ne otemnita jasne razsodbe, bo spoznal, da se tu ne gre za kaj smešnega, malenkostnega, ampak da se gre za svetinje, ki so drage vsakemu, kateri še dá kaj za lastno čast in blagor bližnjega.

Zloraba opojnih pijač s svojimi strašnimi nasledki na verskem, narodnem in gospodarskem polju je sosebno v današnjih dneh postala pogubna moč, kateri se moramo ustaviti v resnem boju, da jo poderemo, drugače smo v nevarnosti, da ji podležemo sami in pridemo do pogina.

Da bo pa pri resnem delu tudi v naših slovenskih deželah zmaga naša, o tem nam svedočijo vspehi zmernostnega gibanja v drugih deželah. Ravno pri nas je upanje še večje, ker je pri nas vse v manjšem razmerju in se moči lažje zberejo.

Kaj naj nas toraj navdaja, da gremo z ognjem v vojsko zoper pijančevanje?

Kristjanismo. Čast našega imena tirja, da smo učenci Kristusovi ne samo po imenu, temveč v dejanju. Vera zahteva od nas kreposti in čednosti, predvsem brzdanja naših strasti. Duh mora vladati, telo naj mu služi. A ravno nezmerno uživanje opojnih pijač, ki je že strast sama na sebi, in vznbuja, kakor znano, celo kopo drugih podlih strasti, prepirov, jeze, preklinjevanja, ubojev itd., ravno to zauživanje in hlepenje po čutnem uživanju sploh, je v popolnem nasprotstvu s tirjatvami krščanske vere, zato nevredno pravega kristjana; prizadevanje pa, pijančevanje omejiti, odstraniti, zatreti pri sebi in pri drugih, je pravo krščansko delo.

Naj omenjam v potrdilo tega le nekoliko.

V prvotnem, srečnem človeškem stanju v raju, je bil alkohol neznan in človeštvo je živelo do Noeta brez njega. Dasi Judje alkohola niso poznali v obliki, v kateri ga požiramo mi v raznih žganjih, je veljalo vendar tudi zdržanje vina in drugih opojnin kot heroičen, vzvišen čin, kar vidimo pri nazirejcih, kakoršen je bil n. pr. močni Samson. V Mojzesovi postavi je bilo ob gotovih časih duhovnikom prepovedano uživati opojne pijače, kar kaže, da je v takem uživanju nekaj človeka poniževalnega. Občudujemo značaj velikega Janeza Krstnika, a ta je bil abstinent; čudimo se gorečnosti apostola narodov sv. Pavla, a tudi ta ni bil prijatelj vina, ampak vode.

Vrhunec Kristusovega nauka je zatajevanje samega sebe. Ker so mnogi izgubili smisel za pravo zatajevanje, tudi nimajo smisla za zmernost in zdržnost, — a tudi s krščanstvom se potemtakem ne smejo ponašati. Vera zahteva od nas tudi žrtve, v potrebi celo žrtve našega življenja. Žrtve zahteva tudi abstinenca od opojnih pijač. Ako moramo biti pripravljeni darovati roko, nogo, oko, če so nam v pohujšanje, moramo biti pripravljeni tudi za druge žrtve, ako so te potrebne za naš duševni in telesni blagor, naj se pri tem tudi naš želodec vije na vse kraje in vlaga vse mogoče proteste. Nimamo sicer izrečne zapovedi za zdržnost od opojnih pijač, a zapoved nastopi, kedar koli zahteva to naš blagor. Zato velja v popolni meri: „Ako te pohujša tvoj kozarec, vrzi ga proč!“ In kdo bi si upal tajiti, da kozarec ne pohujšuje mnogih, ki so po njem pijani, o katerih

veli apostol: „Pijanci ne bodo videli nebeškega kraljestva!“ Za take abstinenca ni samo utemeljena v duhu zatajevanja in krščanske žrtve, ampak za take je naravnost z a p o v e d.

Razun zapovedi pa imamo tudi takozvane e v a n g e l j s k e s v e t e. Brez onih, ki izpolnjujejo te svete, bi cerkev izgubila neizmerno, kakor vidimo ravno v teh dnéh na Francoskem, kjer hočejo zatreti vse samostane v veliko škodo cerkve in države same. Tudi popolna zdržnost je za večino ljudi, ki niso ravno pijanci, le nekaj s v e t, a korist reči, za katero se gre, tirja, da vsaj nekateri ta svet izpolnjujejo posebno z ozirom na bližnjega.

Kako naj izvršuje to zahtevo zlasti oni, kateremu je bližnji izročen v posebno skrb, n. pr. dušni pastir, o tem je tako vsakdo zadosti podučen. „Pijanci so reveži, ki ležijo pred našimi vratmi“, pravi znani A l b a n S t o l z.

V dokaz, koliko se v tem oziru z resnim delom more storiti, naj sledi sledeče: „M o d r i k r i ž“, zmernostna družba, je štela dné 1. sept. l. 1897. na Švicarskem 13.034 udov, med temi pa nič manj ko 5281 nekdanjih pijancev; na Nemškem 4553 udov, med temi 1300 prejšnjih pijancev. Veliko tisoč udov je abstinentov le iz u s m i l j e n j a do pijancev, da bi jih rešili! To je vendar posnemanja vredno za nas kristjane, če pomislimo, da je „Modri križ“ framasonsko društvo! Še en zgled. Dné 18. februarja l. 1898. je umrla v New-Yorku Miss Frances Willard, ki je živelá in delovala celih 25 let le za zdržno gibanje. Zadnjih deset let je govorila povprečno vsak dan, v enem letu je prehodila 44 držav ter prepotovala 30 tisoč milj. Ob svoji smrti je imela med ženskami 300 tisoč zdrž-nih udov! „Če so mogli ti in te, pravi sv. Avguštin, zakaj tudi ti ne!“

Res prepotrebno je to delo, da se omeji gorje, ki nas stiska na vseh koncih in krajih. Smelo si upamo trditi, da je alkoholizem v nekem oziru naš največji sovražnik. Z žalostjo mora nam napolniti srce, če gledamo, kako veliko število ljudi — pijancev — pada dan na dan pod njegovimi krutimi udarci. A s tem se še ne zadovolji. Uničuje tudi njih družino, cele srenje, da, lahko rečemo, če se ne omeji, je v nevarnosti cel narod. Na uživanju je poginilo in izginilo že več jakih in kulturno visoko stoječih narodov. Tudi mi nimamo nikjer gotovega zatrdila, da bi tudi mi ne mogli iti isto pot.

Kako skruni ta sovražnik naše nedelje! Dandanes se vsaj o mnogih krajih lahko reče, da nedelja ni Gospodov, ampak z veliko večjo pravico: alkoholov dan. Njemu se vklanja vse, na njegov oltar se polože tudi najkrutejše žrtve: zdravje, sreča, zadovoljnost, družina, domovina — vse: duša in telo.

Strašni so bili dnevi za naše prednike, ko je kruti Turčin pustošil naše slovenske pokrajine. Kolikokrat so morali naši očetje občutiti, da „turški paša — ošabno se obnaša“. — A zbali se ga le niso in konečno zapodili ga za vselej čez mejo. Ali naj mi vtaknemo meč v nožnice pred tem novodobnim sovražnikom? Krut je sicer, a tem večji mora biti tudi naš pogum. Včasih se govori tudi o pogumu v obupu; če bi kaj drugega ne pomagalo, bi moral tudi ta pogum nam biti dobrodošel. Kaj bo brez te vojske zoper pijančevanje z našo krščansko nedeljo, kaj z našimi mladenci, kaj z družinami, kaj s krščanskim zatajevanjem, ako se ljudstvo vedno bolj in bolj pogrezuje v to strašno močvirje? Pa nam ni treba biti pesimistom! Ako so zmagali naši očetje krutega Turčina, bomo tudi mi konečno postali zmagovalci. V tolažbo morajo nam biti tudi besede Modrosti (1, 14), da „je Bog narode ustvaril ozdravljive“.

Še nekaj ne sme nam biti brez bodrila.

Kdor se je le količkaj že zanimal za zmernostno gibanje, vé, da so druge dežele daleč pred nami, dočim ne moremo reči, da bi nas mnogo prekosile v strasti podlega pijančevanja. Pri nas komaj začenjamo, ko v drugih deželah že obhajajo zmage. Pripoznati pa moramo, da so ravno protestanti bolj gibčni, bolj delavni od katolikov. Sicer ta vojska ni konfesijonelna (verska), a vsekako zahteva že čast našega imena, da se v taki važni reči, ko se gre tudi za naše večne zadeve, ne damo prekositi od otrok tega sveta, posebno ker je nam katoličanom na razpolago več izdatnih, nadnaravnih sredstev, kateri so naši najmočnejši zavezniki.

Drugič more nas vzdramiti iz spanja še druga prikazen naših dnij. Za zmernostno gibanje so se jeli jako zanimati tudi socijalni demokratje. Vemo, da od njihovega nauka ni nam pričakovati izboljšanja socialnega reda, nasprotno. Ali njih prizadevanje n. pr. na VIII. mednarodnem shodu proti alkoholizmu na Dunaju spomladi l. 1900. more nas nekako osramotiti.

Otroci smo sv. katoliške cerkve. Ona hrani nauke, ki so zveličavni ne samo za dušo, ampak tudi za ozdravljenje vsakega časnega socialnega zla. Treba je nam samo, da prestavimo te nauke v praktično življenje, kar se godi z velikim uspehom že v mnogih krajih. Kar je mogoče drugim, to bo mogoče tudi na naših slovenskih tleh. Mi bi ne bili niti vredni sinovi sv. katoliške cerkve, niti vrli nasledniki naših slovenskih prednikov, če bi se ne vzdignili kakor en mož zoper nesrečno strast pijančevanja!

Abstinenca ali zdržnost — orožje zoper nezmernost.

Govoril Jožef Kosec.

Boj zoper pijančevanje je, kakor ste slišali, nujno potreben. Ta boj pa ne bo uspešen brez orožja popolne abstinence od opojnih pijač. Ne da bi moral vsak, kdor se bojuje proti alkoholizmu, tudi popolnoma zdržen biti, ampak med številom bojevnikov morejo biti nekateri popolnoma zdržni, ki druge navdušujejo.

Abstinenca ali zdržnost je viša stopinja zmernosti. Zmernost je čednost, ki človeka usposobi, da uživa opojne pijače le v kolikor ne škodujejo človeku. Zmernost je zapovedana pod grehom; zdržnost pa je čednost, vsled katere se človek odpove prijetnostim opojnih pijač z namenom, da sebi in človeški družbi doseže večje koristi. Zdržnost je v primeri z zmernostjo kakor evangeljski svet v primeri z zapovedjo.

Četudi popolna zdržnost ni izrečno všteta med tremi evangeljskimi sveti, vendar je obsežena v čednosti, katero nam je Jezus Kristus posebno priporočil: zatajevati sam sebe. Da je v tej čednosti res obsežena popolna zdržnost od opojnih pijač in je Bogu dopadljiva, menda ne bo nihče tajil. Zatajevanje je namreč zdržanje tega, kar je človeku posebno priljubljeno; da so pa ravno opojne pijače človeku posebno priljubljene, kaže ogromna množina, katera se popije.

Nazirejci stare zaveze so se po Mojzesovi postavi posvetili Bogu z obljubo, ter so se zdržali „vina in vsega, kar opijani“; kisa iz vina ali iz vsake druge pijače in karkoli se iz grozdja stlači, naj ne pijejo. O sv. Janezu Krst. je angelj že naprej povedal, da bo „velik pred Gospodom in vina in močne pijače ne bo pil“. Sv. pismo priča, da je bil sv. Janez mož zatajevanja; sam Jezus Kristus mu je dal najlepše spričevalo, ko ga je imenoval največjega od žene rojenega. Tudi sv. apostol Pavel je

zatiral svoje telo, se je zatajeval, zdržal se je opojnih pijač vsaj nekaj časa in sicer zavoljo bližnjega. (Glej Dj. ap. 18. 18. in 21. 24.) Pismo (1.) sv. Pavla Timoteju 5., 23. priča, da se je tudi Timotej zdržal opojnih pijač, ker drugače bi mu sv. Pavel ne bil priporočal, naj ne pije same vode, ampak radi bolnega želodca tudi malo vina. Mnogi svetniki so se zatajevali tudi s tem, da niso pili opojnih pijač. Če so se taki ljudje zdržali opojnih pijač, smemo pač tudi mi pritrditi, da je popolna zdržnost bogoljubna, ter nikakor proti volji Jezusa Kristusa. In če se kdo zdrži opojnih pijač ne le iz same ljubezni do Boga in svoje lastne duše, ampak tudi iz ljubezni do bližnjega, katerega hoče rešiti od pogubnega vpliva alkohola, kdo bo trdil, da to ni bogoljubno delo, četudi ni izrečno nasvetovano v sv. evangelju?

Nekaterim pa je popolna zdržnost ne le nasvetovana, ampak zapovedana kot dolžnost; onim namreč, katerim so opojne pijače osebno bližnja priložnost v slabo. Taki so pijanci. Vsled zlorabe opojnih pijač je njihova volja oslABLJENA; ta slabost volje je pri njih stalna, pomnoži se pa, kolikor več alkohola pijanec užije. Ako se hoče ubraniti slabega vpliva alkohola, se ga mora popolnoma zdržati. Takim ljudem priporočati samo zmernost, je isto kakor nečistnikom ali tatovom priporočati, naj le brez skrbi gredo v slabo priložnost, le varujejo naj se, da ne bodo grešili. Kateri človek, v katerem gori strast, se bo v prostovoljni priložnosti zdržal! Ali ne velja tudi za pijance, kar nam kršč. nauk vedno zapoveduje, ogibati se prostovoljnih grešnih priložnosti? Nevspešno delo je, pijancem priporočati zmernost, kar potrjuje pregovor: „pijanec se spreobrne, ko se v jamo zvrne.“ Zato ni prav, posmehovati se tistim usmiljenja in pomoči potrebnim nesrečnikom, ki se hočejo s popolno zdržnostjo osvoboditi oblasti alkohola, in jih grajati, češ, da padajo iz enega ekstrema v drugega.

Poznam človeka, ki je spoznal svojo slabost, zato je sklenil zdržati se opojnih pijač, svoj sklep je tudi precej časa držal; pa znanci se mu niso le posmehovali ampak celo žaljivo grajali, češ, da more le kak X. biti tako neumen, da ne pije „božje kapljice“. Revež se je sramoval svoje osamljenosti, ter se zopet udal svoji razvadi, ki ga je tudi dovela v nesrečo.

Alkoholizem pa ni le osebno zlo, ampak eminentno družabno ali socialno, ter vpliva slabo ne le na tiste, ki

so pod njegovo oblastjo, ampak na celo človeško družbo, tudi na nedolžne. Pomislite le na žene in otroke. Zato je dolžnost človeške družbe, ustaviti se alkoholizmu.

Družba pa stori v tej reči svojo dolžnost, ako vsak ud družbe stori, kar mu je mogoče. Tu ne zadostuje zgled zmernosti, ker zoper zlo se je treba bojevati; zmernost pa ni boj ampak mir in ravnotežje. Dokler je vse prav, je vse mirno, ni treba boja; kadar pa nastopi slabo, potrebna je reakcija ali boj. Tako je v družinah, tako v državah, tako tudi v človeškem telesu, tako tudi v človeški družbi sploh. Zmernost v tem boju ne bo mnogo opravila, ker niti ni še prav določeno, kaj je zmernost; toliko je stopinj zmernosti, da že preidejo v nezmernost. Trezen človek obžaluje alkoholizem, obsoja in pominjuje alkoholike, pri svoji meri Boga zahvaljuje, da ni tak kot drugi; nesrečnemu alkoholiku in alkoholizirani človeški družbi pa ne more pomagati, ker sam ne pozna pravega sovražnika in ga celo sam podpira. Potrebni so bojevniki, ki vseskozi poznajo sovražnika in mu niso udani, to so abstinenti.

Kdor bere VIII. in IX. poglavje 1. lista sv. Pavla Korinčanom, bo spoznal važnost in potrebo abstinence. Posebno važne so vrste: „Torej če jed pohujša mojega brata, ne bom jedel mesa vekomaj, da svojega brata ne pohujšam; vsak pa, kateri se na premaganje skuša, se vsega zdrži; in oni sicer, da strohljivo krono prejmejo, mi pa nestrohljivo. Jest tedaj tako tečem, ne kakor nepremišljeno, se tako bojujem, ne kakor da bi po vetru mahal, ampak tarem svoje telo, in ga v sužnost devam, da, ko druge učim, sam ne bom zavržen.“

Kardinal Manning sreča nekoč opitega delavca. Ustavi ga, očita mu njegovo razvado, popisuje žalostne posledke pijančevanja, ter mu slednjič prav živo priporoča zmernost, posebno pa, naj ne pije več tistega grdega žganja. „Eminenca“, pravi delavec, „saj tudi vi pijete, le tako cene robe ne, kakor jaz.“ To zbode kardinala, da odgovori: „Od danes naprej tudi kapljice ne več!“ Leta in leta je kardinal priporočal zmernost, ter ni nič dosegel; odkar pa se je alkoholu popolnoma odpovedal, je njegovo prizadevanje začelo roditi sad, tako, da je le v Londonu zapustil 28.000 katoliških abstinentov, katere je on za to žrtev pridobil.

Da je resnično le popolna zdržnost kaj dosegla v boju zoper alkoholizem, pričajo skušnje na Angleškem, v Ame-

riki, Skandinaviji in drugod, posebno v zdraviliščih za alkoholike, kjer zdravijo s popolno abstinenco. Ozdravljenci so toliko časa dobri, dokler se popolnoma zdržijo; ko pa začnejo zmerno piti, se jim zbudi stara strast, da zopet padejo. Tudi tisti, katerim zadostuje boj proti koncentriranemu sovražniku žganju, dosežejo vspehe le, ako se žganju popolnoma odpovedó.

Ker je abstinenca najvspešnejše orožje zoper alkoholizem, zato se ji hudoba ustavlja z vsemi sredstvi. Pomagajo ji v prvi vrsti predsodki o lastnostih alkohola, katere gojijo slepilni učinki alkohola.

Preiskovanja in poduk bodo razpršili vse predsodke. Na pomoč kličejo zdravnike z dosedanjimi skušnjami. Zdravniška veda pa se vedno bolj izpopolnjuje in postavlja nove teorije, ki izpodrivajo stare. V zdravilstvu ni dogem. In ravno preiskovanje in skušnje najboljših zdravnikov obsojajo alkohol. Producers in prodajalci se ustavljajo boju zoper alkoholizem, ker se bojijo za svoje koristi. Pa korist in sreča človeške družbe prevladuje korist posameznikov.

Sicer pa se borijo abstinenti le zoper nezmerno proizvajanje, nikakor pa ne zoper proizvajanje, ki je primerno resnični potrebi. Posebno pa ne mislijo abstinentje škodovati in tudi ta boj ne bo škodoval vinogradnikom, ampak jim celo koristijo, ker izpodkopujejo veljavo fabrikantom, ki izpodrivajo pošteno vino. Naravno vino, katero se pridelava na trti, ako je primerno porazdeljeno, gotovo ni krivo alkoholizmu.

Celo sv. pismo in samega Gospoda Jezusa Kristusa navajajo proti abstinentom; pa brez podlage, ker vse, kar navajajo v dokaz svojih trditev zoper popolno zdržnost, so navadno le samo neslani dovtipi in pačenje sv. pisma.

Da popolna zdržnost ni zoper sv. pismo in vero, ampak popolnoma v duhu sv. vere, nam priča najzanesljivejši tolmač sv. pisma in pravi Kristusov namestnik sv. Oče Leon XIII., ki piše škofu v S. Pavlu v Minnesoti (Amerika) glede društev abstinentov takole: „Plemeniti namen tistih pobožnih družb, ki so se zavezale do popolnega zdržanja vseh opojnih pijač, je posebnega priporočila vreden. Ne dvomimo, da je ta trdna volja primerno in posebno vspešno sredstvo proti pogubni strasti pijan-

čevanja, ter bo toliko močnejša vzpodbuda v krotenje poželjivosti, kolikor večja je veljava tistih, ki se ga oklenejo. Posebno veliko vrednost ima v tej zadevi prizadevanje duhovščine, katere dolžnost je podučevati ljudstvo z besedo Zveličarja in vzgajati ga z lepimi navadami. Zato je treba, da stopajo pred drugimi na poti izveličanja. Naj si tedaj dušni pastirji prizadevajo z neumornim opominjanjem odvracati od Kristusove črede kugo pijančevanja, naj vsem naprej svetijo z zgledom zdržnosti ter naj se trudijo, da odvrnejo od cerkve in države vse zlo, ki odtod izvira.“

„Kdo se ga pa brani?“

Govoril Jože Ošaben.

Ni ga menda hujšega boja na polju idej nego je boj zoper — predsodke. Cele gore predsodkov moraš prej prekopati, predno prideš noter v deželo, kjer kraljuje — zdrava pamet. Goste, debele plahte predsodkov moraš odviti, ali pravzaprav s silo strgati raz glavo svojemu nasprotniku, predno prideš do tiste lučice, ki brli v njegovi glavi in se imenuje — razum. Kakor zavijamo dragocene stvari skrbno in v več ovitkov, takó je najdragocenejša stvar zavita na debelo, debelo, in odvijati moraš in odvijati predsodke, da prideš slednjič do tiste stvarice v sredi, ki se ji pravi — resnica. In skoro bi smeli trditi, da nobena steklenica šampanjca, nobena steklenica likêrja, niti slovečega „Monte Christo“ ali „evkalipta“, ki ga delajo sami „klerikalci“, trapisti, ni tako dobro zaprta in z zamaškom zamašena od vseh strani, kakor so s predsodki zamašena in zaprta ušesa očitnih in skritih, nezmerljivih in zmernih, hrupnih in tihih, surovih in finih, revnih in bogatih, liberalnih in klerikalnih, brezbožnih in pobožnih, neorganiziranih in organiziranih (cf. „stamtiši“ itd.), nesocialnih in socialnih, kmetskih in gospodskih, svetnih in duhovskih — zagovornikov alkohola.

Najnevarnejši izmed teh brezštevilnih zagovornikov pa so t. zv. „zmerni“. „Jaz ga zmerno uživam, ne dajem s pijanostjo nikomur pohujšanja, tudi ne zapravljam s tem prav nič“ itd. In takó dobri ljudje so ti „zmerni“, da bi dali beraču, ki bi ga videli umirati gladu, vse; zadnji grižljaj bi si pritrgali od ust, toda, ko vidijo siromake pijance cepati po tleh in pehati družine v prepad, ne morejo umeti, da bi junaški zgled inteligentnih voditeljev naroda rešilno, zdravilno vplival na tiste nesrečneže, bolj nego vse lepe besede o „zmernosti“ in treznosti.

„Kdo se ga pa brani? Ali ga ne pijó vsi?“ si misli priprosti delavec, kmetič, rokodellec, ko gre v žganjarno ter si ga privošči en požirek, dva . . . kar mu „korajžo dá“. In čisto prav ima! Če ga vsi pijó, zakaj bi ga on ne?

Pa drugi imajo dobro službo, on pa komaj izhaja . . . Toda, naj ga zato ne pije? Pijó ga vsi, zakaj bi bil samó siromak „obsojen“, da ga ne bi pil? Po njegovi smrti bo dolgove že kdo plačal in otroci se bodo že prerili skozi svet, toda „pijače“, te mu ne bo dal po smrti nihče več; zdaj je prilika, zdaj treba uživati!!

Sevéda, ako bi se siromaku moglo reči: Glej, prijatelj, to pa ni res, da ga vsi pijó! Le poglej jih, toliko in toliko jih je, ki bi ga lahko, pa ga vendar ne, — potem bi bila druga, potem bi siromak ne imel slepilne tolažbe, češ, saj ga vsi, kdo se ga pa brani? . . . in potem bi šel morda malo váse . . . Dà, dejstvo, da ga nekateri, ki bi ga lahko, ne pijó, pa vendar ne umrjó vsled tega, ampak se dobro počutijo in še celo boljše nego prej, ko so ga morda uživali, to dejstvo utegne siromaku dati življenjske moči, utegne ga navdati s pogumom, da bo — š e l z a z g l e d o m.

Toda glej, že se dviguje nov predsodek z resnim, zgu-bančenim čelom. Poslušajmo!

„Vi, apostoli abstinence, želite, da bi se zdržali opojnih pijač. Denimo, da se jih res zdržimo, da res ne pijemo nič: kaj pa dosežemo? Ali nam bo kdo verjel? Rekli bodo, kakor je pel Žid in besni sovražnik krščanstva, Heine:

. . . sang das alte Entsagungslied,
Das Eiapoieia vom Himmel,
Womit man einlullt, wenn es greint,
Das Volk, den alten Lümmel.
Ich kenne die Weise, ich kenne den Text,
Ich kenn' auch die Herren Verfasser;
Ich weiß, sie tranken heimlich Wein
Und predigten öffentlich Wasser.

Toda je-li vredno, da se s tem predsodkom pečamo? Ker potem moramo sploh vse pustiti; kajti Heinejeve vrste ljudje, — in kdor vé, kakšna je bila morala Heinejeva, bo razumel! — te vrste ljudje, pravim, tudi ne bodo nikdar verjeli, da sploh kateri duhoven ali tudi laik živi zdržno, deviško; ne bo verjel, da duhoven to, kar uči, tudi sam veruje; ne bo verjel, da opravlja dela pokore, ki jo oznanjuje drugim. Na take ljudi torej se ozirati je odveč. Kar jih je še ohranilo zdrav razum, kateri še znajo biti mož-beseda, tisti bodo prepričani, da mož, ki pravi, da ne pije, res ne pije. — In končno: ako bi nam tudi nihče ne verjel? ali res nihče več ne vidi naših skritih zatajevanj?

„Vse je prav lepo; ampak z abstinenco bode te v kali zatrli vsako prijateljsko družbo. Kaj je vendar lepšega, kakor če se po trudapolnem delu zberó prijatelji ter za trenutek pozabijo grenkosti življenja?“

Toda, ali je res alkohol edino lepilo, ki more vzdržavati „družbo“? To bi bilo „testimonium paupertatis“. Časih so imeli menda bolj znanstvene razgovore o strokovnih vedah, o novih publikacijah; sedaj nam pije možgane politika in ker je v njej premalo duha, ga treba umetno prilivati. — In ko bi hoteli sešteti vesele ure, ki jih imata abstinent in neabstinent, pravijo, da je abstinent kar stalno vedrega čela, dočim je neabstinent zjutraj navadno neizmerno čmeren, dokler se „humor“ ne oživi s „sokom“, „tekočino“, „močo“. Na protialkoholnem shodu na Dunaju je izgovoril urednik abstinenčnega časopisa „die Mäßigkeit“, župnik Neumann, besede, dà, odkar je abstinent, ne pozna več slabe volje, puščobe, sitnobe. Takó trdé i drugi. Če jim ne vrjameš, pa — p o s k u s i !

Sicer pa, kar se tiče veselja in zabave, nikar se ne bojte; dokler bo kaj „abstinentov“, bo vedno dovolj zabave. „Občna veselost“ je nastala po deželi, ko se je sklical prvi protialkoholni shod; „občno veselost“ je vzbudil na Dunaju pri velikem mejnarodnem protialkoholnem shodu naš naučni minister, ko je povedal, da je kar čez noč postal „častni predsednik“ takemu važnemu shodu, češ; kdor njega pozná, mora strmeti ob takem naključju! „Občno veselost“ vzbuja „abstinent“, kamorkoli se pokaže v družbo. Koliko nedolžnih, nesl — išanih dovtipov se zbije ob taki priliki! In čim več jih bo teh abstinentov, tem večja bo „občna veselost“, tem več dovtipov se bo zbilo radi njih; dà, zdi se mi, da iz „veselosti“ niti „vun“ ne bomo prišli in da se bomo smejali, smejali še takrat, ko bo alkohol — zastrupil zadnjega moža v naši domovini.

„Recite, kar hočete, a vse, kar je pretirano, je pretirano; čemu bi bili bolj rimski, nego so v Rimu? Kdor zahteva od nas popolno abstinenco, je v protislovju s sv. pismom.“

To sklicevanje na sv. pismo nas živo spominja dejstva, da ni nič novega pod solncem, ker so se tudi že vsi krivoverci sklicevali na sv. pismo, takó da je resničen tisti rek o tej knjigi vseh knjig:

Hic liber est, in quo quaerit sua dogmata quisque;
Invenit et pariter dogmata quisque sua.

Kana galilejska! Kristus je ondi celó vodo v vino spremenil in sam je bil med gosti in je s svojo navzočnostjo potrdil, da se sme vino uživati in da sme človek biti dobre volje itd. Prav gotovo! In tudi to nam je znano, da je Kristus vzprejel povabilo farizeja Simona k gostiji in pri Lazarju je obedoval in z grešniki, cestnarji je jedel . . . in njegovi učenci z njim; takó da se je farizejem preveč zdelo in so mu očitali, češ: Janezovi učenci se postijo, tvoji pa jedó in pijó? Kristus pa jih je zagovarjal: „Ali morete siliti prijatelje ženinove, dokler je ženin pri njih, da se postijo? Prišli pa bodo dnevi, ko jim bo ženin odvzet, tedaj se bodo postili v onih dnevih.“ In povedal jim je tudi znano priliko o stari obleki in novi krpi, o starih sodovih in novem vinu (Luk. 5, 29. nsl.). Apostoli so bili še novinci v duhovnem življenju, še „stara obleka“, „stari sodovi“, zato ne bi bilo, kakor bi mi rekli, pedagoško, naenkrat od njih zahtevati novega duhá, duhá zatajevanja. Iz tega odgovora Zveličarjevega odseva čudovita potrpežljivost s slabostmi človeškimi: piti ni greh, a popolnost to ni; kdor hoče biti pa apostol, ta se bo postil!

In takó vidimo, da so se apostoli potem res postili; sveti Pavel je bil — abstinent. Ako prepoveduje Timoteju (I. Tim. 5, 23.) piti vodo, zaradi želodčne slabosti in vednega bolehanja, nam to le potrjuje, da je tudi Timotej bil prej — abstinent; kajti da sv. Pavel ni pil vina, sledi že iz teh samih besed, ker ne pravi: posnemaj mene, ki tudi pijem vino, ampak mu daje dispenzo. Abstinente so bili največji misijonarji. Omenjam le našega v sluhu svetosti umrlega Barago. Ko je prišel po več letih iz Amerike na Kranjsko nabirat milodarov za svoje misijonske postaje, in je takó obiskoval svoje prijatelje v stari domovini, ga niso mogli preprositi, niti najboljši prijatelji ne, da bi pokusil eno kapljico vina. (Prim. životopis Vončinov „Frid. Baraga.“) Ni li najbrže Bog radi tolikega zatajevanja takó blagoslovil njegovo delovanje! In veliki trpin Baraga bi bil, če kdo, zaslužil na svojih daljnih potih po zametih in gozdih Ohaja in Minesote kot majhno okrepilo požirek — vina!

Kaj pa 102. psalm? ali ne pravi, da je Bog vino ustvaril, „ut laetificet cor hominis“?

Ergo bibamus! — Conclusio ad baculum! Veseli vinski bratci bi potemtakem ravnali do pičice po sv. pismu in nebesa

jim ne morejo uiti. Prav po znani verigi: „Qui multum bibit, bene dormit; qui bene dormit, non peccat; qui non peccat, intrabit in regnum coelorum. Ergo, qui multum bibit, intrabit in regnum coelorum. (Kdor mnogo pije, mnogo spi; kdor mnogo spi, ne greši; kdor ne greši, pojde v nebeško kraljestvo. Torej: kdor mnogo pije, pojde v nebeško kraljestvo.)

Sicer pa, če bi se iz tega citata hotela dokazovati potreba, da pijemo, bi se mogla iz njega dokazati tudi še druga potreba, kajti takoj za citiranimi besedami stoji: „et oleum impinguet caput eius“, treba bi bilo potem tudi — glavo z oljem mazati! — Sicer pa ta psalm beremo le parkrat v letu, vsak dan pa onega, ki pravi: „De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput“, iz potočka se bo napil, zato bo hodil po koncu! Dokaz, da poštena studenčnica, ali kakor mu po pravici pravimo, „ta pametni“, človeka najboljše pokrepča.

O milijonih drugih predsodkov, kakor n. pr. „da človeka dobrodejno pogreje“, da „lažje kruh dol spravi po grlu, če ga poplakne z žganjem“, da vsaj za trenutek pozabi vsakdanje skrbi“ (koliko si novih nakoplje s pijančevanjem, pa ne pomisli!), „da bi morali sicer gostilničarji in vinogradniki propasti, ako se ne bi pilo“, da „opravlja dobro delo, če uničuje alkohol“, itd. itd. itd., ne govorim. Tudi vem, da nisem s svojimi besedami nikogar prepričal niti pridobil za abstinenco. A eno stvar naj povem v tolažbo onim, ki se takó grozno bojé, ako bi se to gibanje preveč širilo; to namreč, da nam je abstinenca samó sredstvo v dosego namena, nikakor pa ne namen sam, in da tisti trenutek, ko se bo mej našim narodom spreobrnil zadnji pijanec, vržemo torbo od ust in začnemo zopet piti. Ako torej težko gledate abstinentne v deželi: na vas je, da jih odpravite; postanite kar v najkrajšem času to vsi, vsi Slovenci brez izjeme, potem društvo doseže svoj namen in se — razdruži. Ker pa mora biti v pravilih vsakega društva določeno, kaj se zgodi z društvenim imetjem, če se društvo razdruži, zato bomo določili, da se potem našega društva preostali denar — zapije, in zadovoljni bomo vsi, — pivci in abstinentje!

Resolucije.

Po končanih govorih je prečital g. Kalan resolucije, o katerih se je razvil razgovor, ki so se ga udeleževali gg. Kosec, Pešec, Trpin, Krajnc, kaplan Rabuza, župnik Lavrič in horjulski Stanonik. Župnik Trpin pravi, da se mu je posrečilo dobiti aparat, s katerim se izdelujejo dobre brezalkoholne pijače; kdor si ga želi, naj se nanj obrne. Kaplan Rabuza priporoča za šole nazorne table, na katerih so naslikani telesni organi, zdravi in po pijači pokvarjeni, kar je zelo sposobno sredstvo, otrokom vzbuditi stud nad pijančevanjem. Prav dobro je povedal horjulski Stanonik, govoreč o tem, kako naj javna oblast dela proti pijančevanju: Poskusimo, pravi, najprej pri oblastvih, do katerih se lahko obrnemo brez velikih kolekov, to so naša županstva. Ta lahko precej storé za omejevanje pijančevanja. Dotični predlog se je vsprejel v resoluciji.

Po razgovoru vsprejete resolucije se torej takole glasé:

1. *Prvi slovenski protialkoholni shod priznava nujno potrebo, da se kaj stori za omejitev pijančevanja, in pozivlja vse domoljube, da se z združenimi močmi, z vstrajnostjo, in z energijo lotijo tega dela.*

2. *Dokler vlada, ki je v prvi vrsti poklicana skrbeti za blagor svojih državljanov, ne stori v tem oziru svoje dolžnosti, navezani smo na samopomoč.*

3. *Naša županstva se prosijo, da v svojem okrožju delajo za omejitev pijančevanja s tem, da gledajo, da se policijski red za krčme natanko izpolnjuje, da zabranjujejo nepotrebne plese itd.*

4. *Da se tako zelo vkoreninjeno zlo izruje, priznava shod potrebo radikalnih sredstev, med katerimi je na prvem mestu popolna abstinenca, katera ima po drugih deželah na milijone pristašev in ima pokazati izvrstne vspehe. Popolna abstinenca je edino sredstvo pijancem, ki se hočejo te nadloge iznebiti; priporočljiva pa tistim, ki hočejo s svojim zgledom za poboljšanje pijancev delati.*

5. Ljudstvo naše potrebuje v tem oziru pred vsem poduka, ki naj se mu podaja v govorih in spisih. Zato se prosijo naši listi in »Družba sv. Mohorja«, da se odslej s tem vprašanjem obširneje in intenzivneje bavijo. Glasilo zmernostnega društva bodi »Domoljub«, ki naj otvori posebno stalno rubriko o tem vprašanju; njemu naj se pošiljajo žalostni slučaji posledic alkoholizma, da zbira statistiko o tem vprašanju za slovenske kraje.

6. Da se zasnuje enotna in odločna akcija proti pijančevanju, spozna shod potrebo, da se ustanovi v ta namen posebno društvo z dvema ali tremi stopinjani zmernosti oziroma zadržnosti, ki naj stopi v zvezo z osrednjim društvom na Dunaju.

7. Shod konstatira, da »družba treznosti«, uvedena v ljubljanski škofiji, ni dosegla svojega namena, ampak da se le od leta do leta več pije. Odbor novega društva se pooblašča, da stopi s prečastitim knezoškofijstvom v dogovor, ali naj bi se družba opustila ali primerno prenovila in na novo poživila. Tako prenovljena družba naj bi se potem uvedla tudi po drugih slovenskih škofijah.

8. Katoliška izobraževalna društva in mladeniške Marijine družbe so posebno poklicane, delati za omejitev pijančevanja. Shod v tem oziru odobrava tozadevajoče sklepe, ki so bili sprejeti na shodu naših nepolitiških društev. Društva naj pa ne le ne gojč pijančevanja, ampak naj tudi direktno delajo proti njemu. V društvih naj se po zgledu drugih dežel osnujejo posebni abstinentski krožki, ki bodo druge z zgledom in besedo navajali k zmernosti. Zlasti naj bi se nikdar k pitju ne sililo, ampak vsakomur naj se pusti prostost, da pije, kolikor čuti potrebe.

9. Ker hodita varčnost in zmernost roko v roki, zato naj se v vsakem društvu in Marijini družbi, pa tudi tam, kjer teh ni, v vsaki sleherni župniji ustanovi »Čebelica«, kamor naj mladi ljudje, zlasti otroci, posli in delavci, shranjujejo svoj zaslužek in se na ta način obvarujejo pijančevanja.

10. Da se pijančevanje med mladim rodом ne bo razširjalo, se mora že pri otrocih na to delati in jih navajati, da se zdržujejo alkoholnih pijač. Otrokom do 14. leta naj bi se ne dajale nikake opojne pijače; tudi pri izletih in šolskih veselicah ne.

11. Gospodarji in delodajalci se prosijo, da naj — če mogoče — ne dajejo poslom piti žganja; da pa bodo pri tem dobili poslov, naj jim dadó mesto tega nagrade v denarju ali obleki.

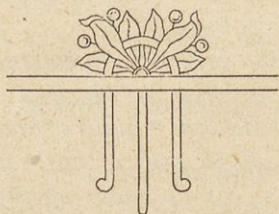
12. Prvi slovenski protialkoholni shod se obrača do vseh, ki jim je na srcu blagostanje našega ljudstva, naj podpirajo po svojih najboljših močeh to akcijo proti pijančevanju s tem, da pristopijo k novoustanovljenemu društvu, da pridno agitirajo za to, ter pridobivajo tudi druge za zmernost in zdržnost.

Te resolucije so bile soglasno vsprejete. Razume se, da resolucije niso popolne; toda okvir so, v katerem se bo stvar lahko dalje razvijala.

K sklepu je bil voljen začasen odbor, ki naj se najprej pokloni presvetlemu gospodu knezoškofu in priporoči našo stvar njegovi blagonaklonjenosti, potem pa naj skrbi, da se izvedeta točki 6. in 7. resolucij, to je, da se osnuje novo društvo proti pijančevanju ali da se obstoječa družba treznosti preosnuje.

S tem je bil položen temelj prepotrebne gibanju proti pijančevanju v slovenskih deželah, gibanju, ki ne sme ponehati med nami!

Ne vemo, s čem bi mogli svojemu narodu bolj koristiti, kakor ako delamo na to, da se rešite nadloge. Vsi, ki želite našemu ljudstvu dobro, pridružite se tej sveti vojski!

Nameček.

Koliko Kranjska popije.

Predaval v kršč.-soc. zvezi J. Kalan.

Gospodje, ki imajo pri kršč.-soc. zvezi veliko besedo, so mi naročili, naj Vam govorim o alkoholizmu.

Da se razumemo, naj pred vsem z dvema, tremi besedami razložim ta izraz.

Alkohol je brezbarvena tekočina, ki ima oster duh in režoč okus, in če se užge, gorí z višnjevkastim plamenom. Ta alkohol se ne nahaja toliko sam, pač pa se nahaja v vseh opojnih pijačah, nekaterih več, nekaterih manj. Glavne opojne pijače so: žganje, vino in pivo. Vse te pijače se torej imenujejo alkoholne. Alkoholizem pa pomeni pijančevanje z vsemi njegovimi hudimi posledicami.

Nekateri izmed čislanih poslušalcev se bodele pa spominali, da sem o tej stvari pred dalj časom že govoril na tem kraju. Gotovo si bodele mislili: Kaj ta mož nič drugega ne zna in ne vé, kakor edino le ta ljubi alkoholizem?!

Na to odgovorjam:

Prvič se mi zdi, da se o tej stvari nikdar ne govori dosti-krat, kamoli prevečkrat. Jaz ne morem razumeti, kako da vsi kar ne morejo razumeti nujne potrebe boja proti pijančevanju. Nezmerno pijančevanje se nam zdi neka čisto vsakdanja prikazen, neko neizogibno zlo, s katerim smo se že popolnoma privadili v miru živeti. Če ogenj pokonča celo vas, če toča pobije v kakem kraju, če trtna uš uničuje vinograde, zgražamo se nad groznimi nesrečami, milujemo uboge ljudi, ki jih je nesreča zadela,

kličemo na pomoč vso deželo — nesreča pa, ki jo napravlja pijančevanje in ki daleč presega vse elementarne nezgode, nas ne spravi iz ravnotežja. Nasproti: z veseljem, s petjem in vriskom ga vsprejemamo ter na stežaj vrata odpiramo sovražniku, v čegar spremstvu so grozne skrbi, brezmejno gorje, silna beda, naš gmotni in nramni propad

Drugič povem v svoj zagovor, da sem bil takrat govoril o alkoholizmu sploh, da sem navajal date zlasti iz drugih dežel, o naši domači deželi nisem imel dat, ker je pri nas v Avstriji statistika mnogo manj razvita, kakor drugod.

Sedaj se mi je pa posrečilo dobiti nekaj podatkov s Kranjskega, in zato hočem danes govoriti specielno o alkoholizmu na Kranjskem, ali: Koliko Kranjska popije.

Te podatke sem dobil iz dvojnega vira. L. 1890. je bil na Dunaju svetovni protialkoholni shod. Pred tem shodom je razposlalo knezoškofijstvo na prošnjo deželne vlade vsem župnim uradom vpraševalne pole o pijančevanju po deželi. Na podlagi teh odgovorov je sestavil g. dr. Robida neki celoten pregled za celo deželo o tej stvari. — Seveda so ti podatki nekoliko nezanesljivi, približni, dozdevni, ker množina užitega vina in piva se ne dá natančno določiti.

O žganju pa imamo natančne podatke, ker dežela pobira naklado nanj. Iz visokosti pobrane naklade se dá natančno določiti množina zadacanega — in seveda tudi popitega — žganja. Deželni odbor v vsakoletnem svojem poročilu navaja dotične številke. In to je moj drugi vir.

Na podlagi teh podatkov rečem:

Prvič: Na Kranjskem je pijančevanje zelo razširjeno.

Drugič: Pijančevanje narašča od leta do leta. — Zlasti narašča konsum žganja in piva. Opaža se, da se je žganje jelo širiti tudi po vinorodnih krajih, kjer ga preje niso poznali. Dalje se opaža, da so ga vedno bolj jele piti tudi ženske in otroci. Deželni zbor je naklado na žganje znatno povišal in se je torej žganje podražilo, toda zaradi tega žganjepitje ni pojenjalo, marveč kljub temu naraslo

Toda naj govoré številke!

V letih 1889—1900 je bilo tole razmerje:

Leta	Dež. naklada na žganje je znašala	Zadacalo se je čistega alkohola	Izpiło se torej pri- bližno žganja
1889	186.987 <i>gld.</i>	1,0311432 <i>l</i>	3,084.396 <i>l</i>
1890	211.644 „	1,168.688 „	3,506.064 „
1891	216.525 „	1,295.926 „	3,887,778 „
1892	237.875 „	1,310.392 „	3,931.176 „
1893	253.237 „	1,395.195 „	4,185.585 „
1894	250.025 „	1,380.648 „	4,141.944 „
1895	270.000 „	1,470.475 „	4,411.425 „
1896	266.348 „	1,468.017 „	4,404.051 „
1897	464.018 „	1,533.768 „	4.601.304 „
1898	463.812 „	1,531.058 „	4,593.174 „
1899	480.647 „	1,588.851 „	4,766.553 „
1900	494.177 „	1,632.496 „	4,897.488 „

Torej toliko se popije zadacanega žganja na Kranjskem — blizu pet milijonov litrov (!) In dežela dobi za to — letos gotovo že pol milijona goldinarjev ali en milijon kron.

Čujte! Večina deželnih dohodkov prihaja od žganja. Kakor je na eni strani dobro, da ima dežela s čim pokriti svoje troške, tako pa je na drugi plati naravnost škandal, da skoro vse deželne potrebe pokrijejo — žganjarji! Karkoli se s tem denarjem dobrega in lepega stori, dežela je vendar na vsak način — na zgubi.

Pravim, zadacanega žganja; koliko se ga pa še kontribant potoči, tega ne morem povedati s številkami. In tega gotovo ni malo.

Opomniti treba k temu:

1. L. 1896. je deželni zbor povišal naklado od 12⁰/₀ na 18⁰/₀; zato l. 1897. številke naenkrat tako poskočijo.

2. Pred leti so imeli privatni podjetniki pobiranje naklade v zakupu. Svota, ki jo je dežela dobila, je bila neznatna; niti 100.000 *gld.* Kako so ti — seveda liberalni — „podjetniki“ bogateli od dežele! Lepo deželno gospodarstvo: kar stotisočake metati proč! — Pozneje je vendar dežela sprejela pobiranje v svojo režijo.

3. Lani je pa to pobiranje prevzela država. Za to pa je dežele odškodovala, da ne bodo — vsaj naša ne — na zgubi.

Znižala pa je pri tem naklado od 60 na 20 vinarjev. Ker je pa žganje ostalo enako drago, ves ta dobiček pride v prid le trgovcem, katerim itak žganje izmed vseh reči, kar jih prodajajo, donša največ dobička.

Poglejmo sedaj še, kako je konsum žganja porazdeljen po raznih okrajih dežele.

L. 1900. se je zadacalo alkohola:

v okraju	litrov	Na vskega prebivalca v okraju pride čistega alkohola	žganja pa
Črnomelj	15.917	0·6 l	1·8 l
Novo mesto	42.126	0·9 „	2·7 „
Krško	61.170	1·2 „	3·6 „
Postojna	53.747	1·3 „	3·9 „
Kočevje	77.091	1·8 „	5·4 „
Logatec	92.390	2·3 „	6·9 „
Kamnik	127.993	3·2 „	9·6 „
Litija	131.456	3·6 „	10·8 „
Kranj	307.100	5·8 „	17·4 „
Ljubljana z okolico	503.796	5·9 „	17·7 „
Radoljica	199.604	7·5 „	22·5 „
			Skupaj 9·9 l

Na vsakega človeka na Kranjskem pride torej približno deset litrov žganja. — Poleg tega se je izpilo v deželi l. 1900 še 29.523 lit. poslanenega žganja, to je raznih likerjev itd., česar nismo všteli v gornji račun. Če bi torej v gornje številke privzeli še to žganje in pa ono, kar se ga tihotapsko popije, potem dobimo še hujše rezultate.

Toliko se torej popije žganja v deželi. Alkohol v žganju sem računil 33-procenten, kar se močno ujema z resnico.

Da se množina užitega žganja še bolj razvidi, predložil nam je naš slavní „številkar“, (kateremu sem, mimogrede omenjeno, za plačilo obljubil, da ga bom po vseh gostilnah hvalil), množino užitega žganja v raznih oblikah, izraženih s številkami.

Posoda, ki bi obsegala vse žganje, bi imela 37 kubičnih metrov. Kupla naše stolne cerkve je visoka 38 metrov. Potem si nekoliko lahko mislimo, kakšna bi bila taka posoda, dolga, široka in visoka 37 metrov; obsegala bi več prostora, kakor cela cerkev.

Reka, globoka 1 meter, široka 20 metrov, bi bila dolga 225 metrov.

Ribnik, 2 metra globok, bi imel 53 metrov v premeru.

Kanal, 1 meter visok in širok, bi bil dolg $11\frac{1}{2}$ kilometra. Torej nekako takó dolg, kakor je od Ljubljane do Medvod, Domžal ali Šmarja.

Vodnjak, ki bi dajal v eni sekundi 1 liter žganja, bi tekel 54 dni; če bi pa dajal v sekundi 5 litrov, to je v minuti 300 litrov, tekel bi 10 dni $9\frac{1}{2}$ ure.

Stane pa to žganje, če računamo liter po 80 kr. = 1 K 60 h, celih 7 milijonov 200.000 kron. Čedni denarci!...

Tu imate tedaj nekoliko podobe o žganjarjenju na Kranjskem.

Toliko se torej žganja popije v naši deželi. — Množine užitega vina in piva, kakor sem že rekel, ne moremo takó natančno določiti. Na podlagi odgovorov, ki so jih vposlali župni uradi na knezoškofijstvo in od tam na vlado, je izračunal dr. Robida, da se popije na Kranjskem poleg 4 in pol (sedaj že 5) milijonov litrov žganja kake 4 milijone litrov vina in kake 3 milijone litrov piva.

Te številke so očividno mnogo prenizke. Potem bi prišlo na vsakega človeka na leto le kakih 8 litrov vina in kakih 6 lit. piva. — Toda če se tudi žganja mnogo pije, pa se pijeta vino in pivo vedno v večjih množinah kakor žganje.

V Avstriji sploh je izračunjeno, da pride na človeka 15 litrov žganja, 22 l. vina in 32 l. piva. (Ti podatki so vzeti iz knjige: dr. Delbrück — Hygiene des Alkoholismus). Za žganje je Avstrija med evropskimi državami na 3., za vino in pivo pa na 10. mestu. V žganju imata le Danska in Nemčija nekoliko večji konsum.

Iz tega je pač razvidno, da marsikje še hujše pijančujejo, kakor pri nas. Razvidno je, da po nekaterih avstrijskih deželah še več žganja spijó kakor v naši. Gledé vina gotovo nismo mnogo ali nič pod, raje še nad poprečnim številom v Avstriji, ker je dežela sama deloma vinorodna; piva se pa pač v primeri s severnimi deželami mnogo manj pije, torej smo pod poprečnim številom. Po tem bi se dalo približno soditi, koliko se na Kranjskem použije vina in piva, — če so zgoranje številke o Avstriji zanesljive.

K vinu se tudi prišteva sadni mošt, katerega se vedno več napravlja in pije.

Pivo se razširja vedno bolj, zlasti zadnja leta, odkar se v steklenicah hrani in prodaja.

Ako vzamemo vse tri pijače, potem je tudi razvrstitev okrajev po deželi drugačna, kajti kjer se manj žganjā pije, tam je več drugih pijač. Dr. Robida jih razvrščuje v svojem elaboratu; toda sam pravi, da je kombinacija nezanesljiva, zato rej jih ne bom navajal, da kakemu okraju krivice ne delam, če bi prišel preveč v ospredje, in pa zato, ker se mi res ne zdi verojetna. — Toda to rečem: Navadno se grmi samo proti žganju. Res je to najostudnejša vrsta pijančevanja, toda vsaka pijanost je od hudega. Ravno pred par tedni je „Slovenec“ prinesel sledečo notico: „V Šentpetru pri Novem mestu so trije možaki izpili 15 litrov vina; eden izmed teh je domov grede zabredel v lužo in v njej vtonil. Torej najprej se je vina napil prav po živinsko, potem pa — luže! Iz te in takih zgodb je razvidno, da je vsaka nezmernost grda, neumna in pogubna da mora torej veljati naš boj vsake vrste pijančevanju.

Če privzamemo k žganju še vino in pivo, kolikor se ga popije, potem dobimo še vse drugačne številke, potem treba še vse večje posode, ki bi obsegale vso to pijačo; reka, v kateri bi pijača tekla, bi bila še močnejša; iz ribnika bi nastalo celo jezero in vodnjak bi tekel celo leto, noč in dan.

Vzemimo, da se Kranjci držimo glede vina nekake normalne mere v Avstriji, torej 22 litrov na človeka, piva pa da izpijemo polovico manj, to je 16 litrov na vsakega, potem si lahko, komur se ljubi, sam preračuni, kolika množina tekočine je to in koliko te dobrote deželo — stanejo.

Podobne razmere kakor na Kranjskem so gotovo tudi drugod po Slovenskem. Množina použitega alkohola bo približno enaka. Po krajih, kjer vino raste, po Primorskem in Štajarskem, se pije več vina, po Koroškem več žganja in piva.

Poglejmo sedaj še nekoliko, kak „blagoslov“ donaša vse to naši deželi! Koliko zla, plačane ga zla!...

1. Koliko greha! — Greh je vsaka pijanost sama na sebi; popolna pa — če človek pamet svojo popolno zapije — smrtni greh. Toda nezmernost je poglavitni greh, iz katerih izvirajo drugi. In iz pijanosti zlasti — koliko drugih grehov!

2. Pešanje vere. Pijanec opušča molitev, zakramente in vse verske vaje. Največ pa trpi vsled pijančevanja posvečevanje nedelje. In nedelja je pred vsem „Gospodov dan“, dan vere, dan krščanski. Če ta dan človek ni kristjan, kedaj naj je? In vendar je izrekel škof Egger čudno - resno besedo: Kmalu ne bomo več vedeli, ali nedelja krščanskemu življenju več koristi ali škoduje!...

3. Liberalizem* pridobiva s pijančevanjem. Gostilna — če ni gostilničar v resnici krščanski in vesten, ki mu je vest prej kot dobiček, — je nekak antipod cerkve; po gostilnah se večinoma valja „Narod“; tam se upijanjajo ljudje, predno imajo iti na volišče.

4. Koliko po družinah preprirov, zmerjanja, kletve, žalosti, solzâ! Kake mučenice so žene pijancev, kakí revčki njih otroci! Kdo more vse to gorje popisati?

5. Koliko pretepov in ubojev! — Dr. Robida pravi v svojem spisu, da je v oziru umorov Kranjska na 3. mestu med avstrijskimi deželami: 7 na 100.000 prebivalcev (kar je tudi gotovo preveč). Pa če jih je tudi manj, koliko pa je pretepov! In skoro vsi se izvrše v pijanosti. Koliko je to hudega!

6. Koliko pijancev si pokonča svoje življenje s tem, da zmrznejo, padejo v globino, v vodo, ali da jih preobilna pijača kar naravnost umori, ali si s samomorom končajo življenje.

7. Zarod naš vsled pijače močno slabí. Otroci pijancev so slabotni, bledi, majhni, slaboumni, nagnjeni k lenobi in postopanju, jezljivi in nepokorni. — Kakó da mlajši zarod vedno bolj peša, priča vojaški nabor, pri katerem je vedno manj za vojaštvo sposobnih fantov in katerega so morali od 20. na 21. leto starosti preložiti.

8. Revščina narašča v deželi vedno večá. To ima sicer tudi druge vzroke, toda pijančevanje izdatno prispeva, da se proces hitreje vrši. Kmetije se prodajajo, ljudje trumoma deró v Ameriko, tujec se vedno bolj naseljuje med nami in se lasti naše zemlje . . . Koliko gré denarja vsled pijančevanja iz dežele! Zlasti za pivo in žganje. Pivo pijemo večinoma tuje; naše beraške krajcarje pošiljamo v Gradec, na Dunaj, na Češko, da bogatimo ž njimi kapitaliste, zaklete sovražnike vere in jezika našega. In žganjarije, te imajo v rokah večinoma judje, ali pa vsaj liberalci. Mi jih pa podpiramo. Kdaj se bomo že zmodrili! — Če se že

mora piti, je najpametneje, piti vino, pa domače, ne italijansko in ne Sternovo!

9. Kako pijača ljudi sprija, kaže dalje to, da je v kranjski prisilni delavnici 66⁰/₀ pijancev. In mi moramo plačevati za te potepuhe.

10. V norišnici kranjski je po dr. Robidovem poročilu samo 6⁰/₀ vsled pijanosti tja prišlih. Dr. Robida si to razlaga s tem, ker — pravi — imajo Kranjci sploh jako zdravo, močno glavo, ki je ne spravi iz uma vsaka malenkost in pa ker zaradi delirija pijancev ne pošiljajo v norišnico, marveč jih skušajo doma izkurirati.

11. Ker se pijančevanje navadno očita le nižjem stanovom, zato konečno dodajam opazko dr. Robidovo: Vsakdo ve, da takozvana boljša družba v tem oziru nikakor ni nedolžna in da omikani ljudje sami često padejo na tako nizko stopinjo, kakršno pri navadnem ljudstvu sami bogve kako strogo obsojajo.

To malo slike o posledicah pijančevanja med nami. Koliko neizmerno hudega! In vse te naštete grehe, skrbi, težave, izgube, nesreče, treba še prav drago kupiti in plačati! Norost!

Ko sem si predstavljal ono veliko posodo, o kateri sem prej govoril, prišla mi je na misel neka druga posoda, ki jo nastavljajo na kmetih po mizah, da muhe vanjo lové. Muhe neumne prihajajo, srkajo sladko tekočino in pijejo toliko časa, da — potonejo. To pa ne zmodri njihovih ravno tako neumnih sestic. Priletavajo, pijejo in tonejo toliko časa, da je posoda polna. In ko se izprazni, se stvar znova začne. — Tako tudi pijancev ne izuči nesreča drugih. Srkajo in vlečejo ga toliko časa, da poginejo — gmotno in duševno, da potonejo v oni veliki posodi. Zato ne pravimo zastonj: Pijan kot muha!

In kaj se je že storilo proti tolikemu sovražniku našega ljudstva?

V primeri z njegovo silovitostjo — bore malo. Poskušalo se je že večkrat na razne načine: s pridigami, predavanji, davki, z družbo treznosti, kako bi se prišlo alkoholu blizu. Toda ta mogočni gospod se prebiti malo zmeni za kake polovičarske poskuse. Treba ga prijeti od vseh strani naenkrat in z vsemi silami. Pa še gre težko. Toda če zastavimo vse sile in ne odjenjamo za nobeno ceno, — nazadnje se bo udal in se jel počasi umikati.

Treh sredstev zlasti omenjam v tem boju :

1. Državna postava. Ta lahko najkrajši proces napravi z alkoholom. Pred kratkim jo je vlada sama predložila državnemu zboru. Dasi je pomankljiva, vendar še precej daleč sega in bo precej trdo na prste stopila izdelovavcem, prodajavcem in pivcem žganja. Če le bo kaj iz nje! Delajo jo že od 1878. leta. In zopet bodo gotovo podkupljeni judovski hlapci delali na to, da jo preprečijo ali zavlečejo. Naše poslance prosimo in zahtevamo od njih, da storè vse, da pride čem prej do sklepa. Prepričani smo, da bodo storili.

2. Občinska naklada na žganje in pivo. Občine imajo svoje troške in za te nalagajo občanom naklado na direktne davke. Občine na Kranjskem imajo pravico skleniti in pobirati 10procentno naklado na te dve pijači. In glejte naših božjih volkov: Dočim imajo nekatere občine silno visoke naklade, celó do 990/0, imajo naklade na užito pivo samo štiri občine, na žganje pa — nobena!

Prijatelje ljudstva, zlasti duhovnike nujno prosimo, naj prihodnje leto delajo in vplivajo na to, da se v njih občinah gotovo sklene dovoljena občinska naklada. S tem bi dvé muhe naenkrat zadeli: kolikor toliko bi žganje in pivopitje otežili in omejili, obenem bi pa lahko sedanjo naklado na druge davke, katerih je že tako preveč, znižali. Torej!!

3. Družba treznosti. Če se tudi državna postava uveljavi in občinske naklade pobirajo, bo vendar dela proti pijančevanju še mnogo, mnogo. To ima izvrševati svobodna družba, v to svrhu ustanovljena. Presvetli gospod knezoškof, ves unet za blagor svojih, je že dovolil, da staro družbo z novim duhom in novimi pravili prenovimo. Ko bo uvedena, razširjajte jo vsepovsod!

S tem sem pri koncu.

Prvi korak k poboljšanju je spoznanje. Zató smo si v naglici malo ogledali razmere po naši deželi, da vidimo kje smo, da spoznamo, kako nujno potrebno je tu sile zastaviti. Za spoznanjem mora priti — dejanje!

Zatorej na delo, na boj! Delajmo, vojujmo se, rešujmo, da bo — kakor tako krasno pravi in peva pesem „Vojaška“¹⁾ — da bo naš dom otet, da bo — naš dom otet! . . .

¹⁾ Uglasbil P. Hugolin Sattner.

Družba treznosti.

Pripravljalni odbor, izvoljen na shodu in pooblaščen k nadaljnim korakom, se je zavedel svoje naloge in jo skušal rešiti.

Še isti dan se je poklonil presvetlemu gospodu knezoškofu ljubljanskemu, ki ga je prijazno vsprejel in mu obljubil svojo pomoč.

Potem je v smislu točk 5. in 6. resolucij naredil na preč. kn.-šk. ordinariat vlogo, če bi blagovolil obstoječo družbo treznosti prenoviti. Kajti bolj pametno je, držati in izpopolniti to, kar že imamo, kakor pa staro zavreči in čisto novo uvajati. Družba treznosti naj bi bila pa obenem svetno, od vladne strani potrjeno društvo, da se lažje giblje in more bolj delovati: da ima odbor, ki akcijo vodi, da lahko napravi shode in peticije, izdaja brošure itd.

Presvetli gospod knezoškof je blagovolil na to vlogo sam odgovoriti, da ga zelo veseli, da se je akcija pričela in še bolj, da se hoče nadaljevati. Pooblastil je pripravljalni odbor, da izdela družbi treznosti nova pravila in navodila, ki naj mu jih ob svojem času zopet predloži.

Odbor se je nato lotil pravil. Ni pa ne lahko v tem oziru kaj kolikor toliko vsem ustrezajočega in res praktičnega napraviti. Zato smo se obrnili v „Slovenca“ na vse, katerim je stvar kaj mar, naj bi nam iz svoje skušnje dali kaj praktičnih svetov. Res se je na naš poziv oglasil — en cel gospod in nam mnogo pametnega povedal, kar smo tudi vpoštevali.

Da pa ne izkuhamo kaj nezrelega, kar bi se pozneje samo kritikovalo, objavljamo tukaj:

Načrt pravil družbe treznosti.

1. Ime, sedež in obseg.

„Družba treznosti“ ima svoj sedež v Ljubljani in razteza svoje delovanje po vseh avstrijskih deželah, v katerih bivajo Slovenci.

Družba treznosti je obenem cerkvena družba. Kot taka je podrejena cerkveni oblasti.

Po škofijah, v katerih deluje, se loči v odseke. Po župnijah pa, v katerih je uvedena, ima podružnice.

2. Namen.

Namen družbi je zatirati nezmerno pijančevanje.

3. Sredstva.

Družba dosega svoj namen:

1. Z verskimi sredstvi, katere v vsaki škofiji uredi pristojna cerkvena oblast.

2. S poukom o škodljivosti opojnih pijač, z govori in spisi.

3. Z ustanavljanjem naprav, ki odvrčajo od pijančevanja, kakor so čebelice, bralnice itd.

4. S tem, da vpliva na postavodajavne zastope in delodajavce, naj izdajajo primerne postave in določbe, s katerimi se zabranjuje pijančevanje.

5. S tem, da dela na reformo pivskih običajev in pivskih krajev ter nastopa zoper prisilno pitje.

6. Z denarnimi sredstvi, h katerim prispeva vsak ud pri vpisu z 20 vinarji, pozneje s prostovoljnimi darovi.

4. Udje in njih dolžnosti.

Ud lahko postane vsakdo, kdor se zaveže izpolnovati družbene dolžnosti.

Udje se ločijo v skupine:

I. Oni, ki vse pijače pijejo zmerno.

II. Oni, ki ne pijejo nikakega žganja, vse druge pijače pa zmerno.

III. Oni, ki redno (vsaj vsak dan ne) ne pijejo nobene pijače.

IV. Oni, ki se (razun za zdravilo in za božjo službo) popolnoma zdrže vseh opojnih pijač.

Poleg tega se zavežejo udje vseh skupin:

1. Da otrokom do 14. leta ne bodo dajali nikakih opojnih pijač.

2. Da ne bodo nikogar silili k pitju in se vsakemu prisilnemu pitju ustavljali.

3. Da ne bodo dolgo v noč posedali po pivnicah, razun iz potrebe na potu.

4. Da se bodo ogibali mnogoštevilnih priložnosti, ki vabijo k pitju.

5. Da bodo namen družbe kolikor mogoče pospeševali s tem, da tudi druge odvrčajo od pijančevanja in jim odtegujejo priložnosti k temu.

Posebe se še zavežejo :

- a) matere, da ne bodo pile;
- b) gospodarji in delodajavci, da ne bodo dajali poslom in delavcem žganja in ne denarja za pijačo;
- c) gostilničarji, da ne bodo med božjo službo in zvečer čez postavno uro imeli odprtih pivnic; da ne bodo dajali pijače ljudem, ki je imajo že dosti; in da ne bodo silili k pitju.

5. Odbor.

Družbo vodi odbor dvajseterih članov, ki morajo biti porazdeljeni po vseh škofijah, koder je družba uvedena. Ti volijo izmed sebe predsednika, podpredsednika, tajnika in blagajnika.

V področje odbora spadajo vse družbene zadeve, ki niso pridržane občnemu zboru.

Za sklepčnost odborovih sej mora biti navzočnih vsaj pet odbornikov. Sklepa se z nadpolovično večino glasov.

Predsednik, ali če je ta zadržan, podpredsednik, zastopa družbo na zunaj, podpisuje s tajnikom vred pravomočno vse družbe tičoče se listine ter sklicuje odborove seje in občni zbor.

6. Občni zbor.

Občni zbor je vsako leto enkrat. Za sklepčnost zadostuje vsakršno število navzočih udov. Sklepa se z absolutno večino glasov.

Občni zbor potrjuje letno poročilo in letni račun, sklepa po potrebi o premembi pravil ter voli vsako tretje leto novo odbor.

7. Razsodba preprirov.

Prepire iz društvenega razmerja nastale razsoja razsodišče peterih članov; vsaka stranka voli dva, občni zbor pa prvo-mestnika.

8. Razdružitev.

Družba se razdruži:

- a) če to sklene občni zbor ob navzočnosti treh četrtin vseh članov z dvetretjinsko večino;
- b) če jo razdruži gosposka.

Če se družba razdruži, se izroči imetje škofijstvu po razmerju njih prispevanja k skupni blagajni, da je porabijo v namene, katerim je služila družba.

Cerkvena uredba družbe.

1. Družbeni patron je sv. Janez Krstnik. Družbeni praznik naj se obhaja v nedeljo po sv. Janezu; kjer to ni mogoče, pa v nedeljo prej.

2. V vsaki škofiji, kjer se družba uvede, ima vrhovno vodstvo ordinarij.

3. Družba se uvede po posamnih župnijah, kjer ima svoje poddružnice. Vsako poddružnico vodi poverjenik-duhovnik.

4. V družbo se lahko vpiše vsakdo; vendar naj se otroci vsprejemajo šele po opravljenem prvem sv. obhajilu. Moški naj se vpisujejo posebe, ženske posebe.

5. Kdor se v družbo vpiše, se zaveže s častno besedo, dano voditelju družbe, in z lastnoročnim podpisom za dobo enega leta, da hoče izpolnovati dolžnosti one stopinje zmernosti oziroma zdržnosti, katero si je izbral. — Bogu naj pa obljubi z obljubno molitvijo, tiskano na vsprejemni podobici, ki naj jo o prvi priliki opravi. Vendar ga ta obljuba sama na sebi ne veže pod nikakim grehom.

6. Vsako leto na družbeni praznik se obljuba ponovi. Koncu cerkvenega govora moli duhovnik obljubo, katero družabniki za njim izgovarjajo. — Isti dan, ali če je zaradi maše pro populo nemogoče, pa kak drug dan, naj se opravi ena sv. maša za družbo in družabnike.

7. Poleg zmernosti ali zdržnosti, ki jo ima držati, moli vsak družabnik na dan dve „češčenamariji“, eno zase, drugo za spreobrnjenje grešnikov, pijančevanju udatih.

8. Vsak ud plača pri vpisu vstopnino dvajset vinarjev za družbene troške; o družbenem prazniku se pa pobirajo darovi za namene družbe. Od nabrane svote naj voditelj najprej porabi, kar ima troškov z družbo, ostalo pa se pošlje osrednjemu vodstvu družbe, da se uporabi za sredstva v boju proti pijančevanju, za družbene tiskovine, razširjanje spisov itd.

9. Vsak ud prejme pri vpisu vsprejemno podobico, na kateri je tiskana obljuba, ki naj jo ud z lastnoročnim podpisom potrdi in obljubi izvrševati.

10. Kdor svoje obljube ne izpolnjuje, naj vzprejemni list vrne. Ako pa tega sam ne stori, naj ga voditelj po enkratnem opominu — če nič ne izda — iz družbe izbriše in mu to naznani.

Kjer je družba vpeljana, naj se ljudem razloži, da se je prenovila in naj se stari udje vprašajo in pozovejo, če hočejo pravila prenovljene družbe izpolnovati, in katero stopinjo v družbi si izberejo.

Voditelji naj pazijo, da se družba ne le vpelje, ampak tudi vodi in naj pazijo, da udje svojo obljubo res izpolnjujejo.

Ker duhovnik ne more sam vsega videti in storiti, zato bo k vspevanju družbe prav mnogo pripomoglo, ako ima ob strani nekaj gorečnikov ali zaupnikov, ki delajo za to stvar. Za to bi bili primerni boljši mladeniči iz Marijine družbe ali možje tretjega reda.

Vsako leto ob družbenem prazniku naj voditelj javno pove, koliko udov šteje družba, koliko jih je nanovo pristopilo in koliko bilo izbranih. Isto naj sporoči osrednjemu vodstvu, da se vidi, v kakem stanju je družba, ali deluje in napreduje ali nasprotno.

To je načrt pravil in navodil za družbo.

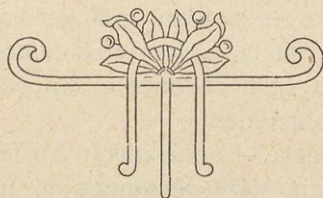
Ni lahko sestaviti kaj vsestransko dobrega. — Precejšnja težava je to, ker je družba namenjena za več škofij. Lože bi bilo

sestaviti pravila za eno škofijo, toda naše gibanje je bilo takoj spočetka vseslovensko in tako naj ostane!

Druga še večja težava je, določiti pravo mero zahtev; Ker alkohol ni nekaj absolutno slabega, zato je težko reči, kje je prava meja. Napravili smo štiri stopinje. Jednostavneje in ljubše bi nam bilo, ko bi jih bilo manj: dve ali tri, toda udje bi bili bolj vtesnjeni, nekaterim bi bilo preveč zahtevano, drugim premalo; v okviru štirih stopinj se lože gibljejo in sebi primerno stopinjo izvolijo. — Če nam pa vé kdo kaj boljšega svetovati, radi vsprejmemo.

Sploh smo načrt pravil zato objavili, da si ga lahko vsak, kdor se za stvar kolikaj briga, ogleda, presodi in nam — predno definitivno določimo — pove svojo misel, katero bomo po možnosti uvaževali, da ne bo pozneje brezplodne kritike, marveč sedaj, ko se dá še pomagati. Kdor bi imel kako tako misel, prosimo, da jo blagovoli poslati vsaj do 15. februarja sestavljavcu te knjižice.

Dostavljamo, da je načrt v celoti že odobren od presvetlega gospoda knezoškofa ljubljanskega.

Sklep.

Menimo, da smo vsaj malo dokazali opravičenost in potrebo započetega gibanja proti alkoholizmu. Naj bi se vendar vsi dobro-misleči uneli za to prepotrebno delo!

Vemo, kaj mnogim napravlja pomisleke in jih odbija od nas, — † popolna abstinenca. Ta je kamen izpotike, ta je, pred čemer se nekateri križajo in zgražajo.

No, mi nimamo kar nič proti temu, ako se razdere kaka poštena šala — na račun abstinentov, in resnici na ljubo moramo konstatirati, da je naše mlado gibanje prineslo že jako mnogo veselosti v dežel (!) Da bi pa abstinenti bili v resnici nevarni individui človeški družbi, nevarni našim vinogradom in vinogradnikom in nevem komu še vse, tega menda nikdo zaresno ne misli.

Vrjamate li, ko bi kolovodji zmernostnega gibanja sami pili, da bi morali neredkokrat slišati: Aha, ali jih vidite, vodo pridigajo, vino pa pijejo!

To je jasno vsakomur, da kdor hoče kako idejo propagirati, mora sam v isti stvari dati najboljši zgled. Najboljši zgled glede pijače je pa, — nič. Nekaj takih zgledov mora biti! Izkušnja uči, da je vsako gibanje proti pijančevanju brez popolne abstinence — z vodenelo. Da ne zvodeni tudi pri nas, zató je nujno in neogibno potrebno, da je nekaj abstinentov. Nikdar pa ni res, da hočemo iz vseh ljudi abstimente napraviti.

Toliko, da se razumemo.

Torej: Clara pacta — boni amici! Abstinenti in neabstinenti lahko sedimo pri eni mizi, abstinenti in neabstinenti se lahko borimo proti pijančevanju. Vsi brez razlike podajmo si roke in vzdignimo se kakor en mož zoper tega ljutega ljudskega sovražnika! Boj, ki ga pričenjamo, je težak, toda brezvspešen ne bo. Če ga vstrajno bijemo, ni dvoma, da bi ne dosegli lepih uspehov.

Da, kamen, ki smo ga zatrkljali 17. septembra, ne sme priti k počitku, in delo, ki smo je ta dan začeli, ne sme zastati in ponehati, dokler ne — dozoré njega sadovi!

KAZALO.

	Stran
Uvod	5
Shod	7
Govori:	
Žrtve alkohola	10
Boj zoper pijančevanje — krščansko in prepotrebno delo	13
Abstinenca ali zdržnost — orožje zoper nezmernost . .	18
Kdo se ga pa brani?	23
Resolucije	28
Nameček:	
Koliko Kranjska popije	31
Družba treznosti	
Načrt pravil družbe treznosti	40
Cerkvena uredba družbe	43
Sklep	46

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000380352

